

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

24^e JAARGANG

WOENSDAG 8 FEBRUARI 1939

No. 1206

COMMISSIE VAN REDACTIE:

P. Liefstinck; N. J. Polak; J. Tinbergen; F. de Vries en
H. M. H. A. van der Valk (Redacteur-Secretaris).

M. F. J. Cool — Adjunct-secretaris.

Redactie-adres: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam-West.
Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.
Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties voorpagina f 0,50 per regel. Andere pagina's f 0,40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No. 145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 16,—. Abonnementsprijs Economisch-Statistisch Maandbericht f 5,— per jaar. Beide organen samen f 20,— per jaar. Buitenland en Koloniën resp. f 18,—, f 6,— en f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad en het Maandbericht gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties.

INHOUD:

Blz.

De beteekenis van het Engelsch-Amerikaansch handelsverdrag door Mr. P. A. Blaisse.....	104
Verkeerscoördinatie in wording door J. P. B. Tissot van Patot	107
Een tweede verweer van het grootwinkelbedrijf door Dr. E. J. Tobi	109
De ondernemersovereenkomst-1939 voor het bakkerijbedrijf te Amsterdam door Mr. M. J. van Broekhuijsen Jr.....	111
Herwaardeering van den goudvoorraad van de Bank of-Engeland door Mr. J. Steinbock	112
De Duitsch-Nederlandsche handelsbetrekkingen door Dr. G. C. A. van Dorp.....	113
Goede propaganda door W. G'austra	114
AANTEKENINGEN:	
Suikerconsumptie in Polen.....	115
De Nederlandsche kapitaalmarkt in 1938	115
BOEKBESPREKINGEN:	
Louis Tardy: Report on systems of agricultural credit and insurance.....	117
MAANDLIJFERS:	
Indexcijfers van Nederlandsche aandelen	116
Hypotheekrente in Nederland	118
Statistieken:	
Groothandelsprizen.....	120-121
Geldkoersen-Wisselkoersen-Bankstaten	118, 119, 122

GELD-, KAPITAAL- EN WISSELMARKT.

De afgelopen week toonde vooral in de eerste paar dagen voor onze valuta een buitengemeen bewogen markt. Op den eerste dag der week steeg de Dollarnoteering nog iets boven het slotniveau van de voorgaande week, maar reeds gedurende dien dag kwam er eenige verademing en zakte de Dollarkoers in. Na de rede van Hitler zakte op Dinsdag de noteering zeer snel tot beneden de 1.85, dus bijna 2 cent onder het hoogste peil van den vorigen dag. Al spoedig kwam er echter nieuwe onrust in verband met de aangekondigde rede van Mussolini, maar na de stijging, die daarop volgde, bleek men toch ongeveer een evenwichtspunt te hebben gevonden op om en nabij de 1.86. De markt voor den Gulden is voortdurend beheerscht geweest door de politieke situatie, en het was opvallend hoe bij zeer kleine omzettingen de stemming in zeer korten tijd soms omsloeg, en het Egalisatiefonds kort na elkaar in omgekeerde richting moest intervenieeren. In het begin van de nieuwe week was de stemming voor onze munt weer beter, hoewel toch Maandag — later op den dag — weer een deel van de verbetering moest worden prijsgegeven. Hoezeer onze munt nog onder speculatieven druk heeft te lijden — afgezien van het contante aanbod uit hoofde van kapitaalbeweging — blijkt wel uit de termijnnoteringen.

De Sterlingkoers is in de verslagweek wonderbaarlijk stabiel gebleven. De Dollarnoteering te Londen heeft nauwelijks gefluctueerd. Blijkbaar is de speculatie na de jongste maatregelen van de monetaire autoriteiten zwaar gehandicapt en bovendien lokt natuurlijk een z66 straffe houding wat de koershandhaving betreft allerminst tot speculatie. De Engelsche markt heeft deze week alle aandacht kunnen besteden aan de herwaardeering van den goudvoorraad, en de financiële pers heeft dan ook niet nagelaten daaraan uitvoerige commentaren te wijden. De markt voor goudmijnaandeelen was er uitgesproken vast op gestemd, blijkbaar op de overweging, dat nu een appreciatie van het Pond en daling van den goudprijs niet waarschijnlijk meer was. Het is wonderlijk, dat men deze maatregel noodig had om die conclusie te trekken, afgezien van het feit, dat zij op grond van de herwaardeering alleen allerminst gemotiveerd is. Ongetwijfeld is de wekelijkse herwaardeering van alle activa der centrale bank — althans issue department — een interessant novum, maar eenige principieele beteekenis is daaraan nauwelijks toe te kennen.

De geldmarkt gaf op den eersten weekdag voor het eerst eenige teekenen van gereserveerdheid, waardoor driemaandspapier zelfs niet op het traditioneele tarief van 1/8 pCt. te plaatsen was, maar reeds binnen een dag was de schuchterheid overwonnen en is de markt weer vervallen tot het oude eenonige beeld.

De beleggingsmarkt toonde een redelijk herstel na de flinke koersinbreuk, die in de vorige week in de periode van afwachtende spanning had plaats gevonden, en die trouwens ook in het begin van de nieuwe week nog niet geheel tot staan was gekomen. De markt had toen nog veel hangend aanbod te verwerken en hoewel de algemeene stemming reeds aanmerkelijk beter was, werd voor enkele obligatiesoorten nog lager gehandeld. Inmiddels is echter een uitgesproken herstel ingetreden.

DE BETEKENIS VAN HET ENGELSCHE-AMERIKAANSCH HANDELSVERDRAG.

Het is voldoende bekend, dat het afsluiten van het Engelsch-Amerikaansche Handelsverdrag met ernstige moeilijkheden is gepaard gegaan. Nadat de voorbereidingen in het algemeen bevredigend waren verlopen, maakte op 18 November 1937 Neville Chamberlain in het Lagerhuis bekend, dat de Britsche Regering handelspolitieke besprekingen wenschte te openen met de Vereenigde Staten van Noord-Amerika. Eerst een jaar later, 17 November 1938, kon een handelsverdrag tusschen beide landen worden ondertekend!

De monetaire moeilijkheid.

Prof. Lieftinck heeft in een vorig artikel ¹⁾ de totstandkoming van het Engelsch-Amerikaansche Handelsverdrag behandeld, en daarbij o.m. gewezen op de instabiliteit tusschen den Dollar en het Pond Sterling, welke omstandigheid de onderhandelingen in hooge mate heeft bemoeilijkt. De koers van het Pond ten opzichte van den Dollar was op 2 Januari 1937 1 Pond = 4.90 ¹⁶/₁₀₀ Dollar. In den loop van 1937 is deze koers geleidelijk gestegen tot 4.99.82 op 30 December 1937. In den aanvang van 1938 monteerde de koers nog een weinig tot 5.02.02 (1 Maart 1938), waarna zich echter een geleidelijke daling voltrok, ten deele veroorzaakt door een overwaardeering van het Pond, ten deele ook ingevolge de groote aankopen van de Engelsche oorlogsindustrieën. Op 15 November jl. — dus 2 dagen vóór de ondertekening van het verdrag — was de koers 4.74.68! Inderdaad kan een sterke schommeling van den wisselkoers voor een bepaald devies van grooten invloed zijn bij de bespreking inzake wijzigingen in douane-tarieven, daar een sterke daling of stijging van den koers het effect van het op een gegeven moment vastgestelde tarief geheel kan wijzigen. Het is dan ook geen toeval, dat de eerste besprekingen plaats vonden kort nadat het monetaire drie-mogendhedenaccoord tusschen de Vereenigde Staten, Engeland en Frankrijk was afgesloten.

De verwachtingen omtrent een meer standvastigen koers van Dollar en Pond zijn helaas niet uitgekomen, zoodat het geen verwondering behoeft te wekken, dat men in het Engelsch-Amerikaansche Handelsverdrag geen enkele bepaling heeft kunnen opnemen om de stabiliteit van de wisselkoersen te garanderen. Ten aanzien van dit punt konden de beide Regeringen zich onmogelijk binden. Integendeel, artikel 18 opent de mogelijkheid om het verdrag te wijzigen of op te zeggen, indien „a wide variation should occur in the rate of exchange between the currencies of the United Kingdom and the United States of America”, mits één van de verdragsluitende partijen deze „variation” zóódanig acht, dat zij ernstig schade toebrengt aan industrie of handel van het betreffende land.

Moeilijkheden voortvloeiend uit bestaande Ottawa-preferenties.

Een tweede obstakel lag, naast het door Engeland reeds geruimen tijd toegepaste contingenteringssysteem, in het bijzonder in het stelsel der koloniale preferenties (Ottawa), welke politiek moeilijk was te vereenigen met de door Cordell Hull sedert 1934 gehuldigde leer van de onbepaalde en onvoorwaardelijke meestbegunstiging. Hierbij dient men niet uit het oog te verliezen, dat ook Amerika zelf het preferentie-²⁾ en contingenteringssysteem³⁾ kende bij zijn invoerregiem.

De concrete moeilijkheden, welke voortvloeiden uit

¹⁾ E.-S.B. 21 December 1938.

²⁾ Verdrag Vereenigde Staten—Cuba.

³⁾ The Philippine Independence Act 1935 en het verdrag Vereenigde Staten—Canada van 1 Januari 1936.

het Ottawa-verdrag, werden breedvoerig besproken op de Imperiale Conferentie te Londen, medio 1937. Ook hier is gebleken, dat de Dominions bereid bleken offers te brengen ter versteviging van de positie van het Moederland. Toch is sedertdien nog meer dan één jaar onderhandelen noodzakelijk geweest, vóórdat het verdrag definitief kon worden ondertekend. Dat hierbij tenslotte politieke overwegingen een groote rol hebben gespeeld is begrijpelijk en het verdrag wordt dan ook in breede kringen beschouwd als een machtig werkstuk van democratische samenwerking. Het moment van afsluiting, November 1938, lijkt ook eenigszins politiek te zijn beïnvloed!

Het nieuwe accoord is, gelijk bekend, tot stand gekomen als nummer 19 in de reeks verdragen op grond van de Trade-Agreement-Act van 1934. In een vorig artikel ⁴⁾ is dezerzijds uitvoerig de moderne meestbegunstiging van Cordell Hull geanalyseerd en becritiseerd, in zoverre deze werd beschouwd als een uiterst belangrijk hulpmiddel van de Amerikaanse „liberale” handelspolitiek. Eenerzijds was daarvoor het aanvankelijk bij de Hawley-Smoot-Tariff-Act in 1930 opgetrokken tarief té hoog, dan dat een halvering van de douanerechten het protectionistisch karakter aan dit tarief zou kunnen ontnemen. Anderzijds zorgde het beginsel van „the principal supplier” angstvallig voor een ongewenschte uitbreiding van de concessies tot derde landen.

Ook bij een nadere beschouwing van het handelsverdrag tusschen de Vereenigde Staten en Engeland is wederom duidelijk gebleken, dat het systeem van de Amerikaanse handelspolitiek, hoezeer zich uiterlijk ook baseerende op de onbepaalde en onvoorwaardelijke wederzijdsche meestbegunstiging, in wezen bilateraal is en discrimineerend. Voor ongeveer 60 artikelen mag het Vereenigd Koninkrijk worden beschouwd als „the principal supplier” ⁵⁾. In 1937 nu bedroeg de invoer in de Vereenigde Staten voor deze artikelen ongeveer 1.41 miljoen Dollar, terwijl de totale import uit het Vereenigd Koninkrijk een bedrag van 200 miljoen Dollar uitmaakte ⁶⁾. Daar de meeste van deze artikelen in het nieuwe verdrag zijn opgenomen, mag worden aangenomen, dat het Vereenigd Koninkrijk voor ongeveer 70 pCt. van zijn invoer in de Vereenigde Staten practisch exclusief is bevoorrecht.

Voordeelen voor derde-landen.

Aan den anderen kant zou het ongetwijfeld onjuist zijn te beweren, dat derde-landen geen voordeelen uit deze overeenkomst zouden genieten. Geheel exclusief kunnen nu eenmaal onmogelijk concessies worden verstrekt, indien deze betrekking hebben op een groot aantal artikelen, gelijk in het Engelsch-Amerikaansche verdrag is geschied. Zoo zullen bijv. zonder twijfel Roemenië, Frankrijk en Rusland profiteren van den vrijen invoer van tarwe in Engeland. Verder lijkt de tariefverlaging voor inmaakzalm aantrekkelijk voor Rusland en Japan, terwijl hetzelfde mag worden verwacht van gezaagd hout voor Finland, Rusland en Polen. Voor tariefverlagingen op bepaalde industrieële producten, welke Amerika heeft toegekend, komen België, Zwitserland en Zweden in aanmerking.

Maar ook Nederland heeft eenige voordeelen tengevolge van de Amerikaanse verlaging van rechten op enkele industrieële producten, welke ook voor ons land van belang zijn. Het betreft hier in hoofdzaak textielgoederen, chemische artikelen (kunstschildersverf en geparfumeerde badzouten), palmpitolie, toiletzeep, staaltouw, tinnen vaatwerk, elektrische artikelen, messen, fietsen en lederartikelen. Ook het

⁴⁾ E.-S.B. 4 Augustus 1937.

⁵⁾ Anglo-American Trade relations, The Royal Institute of International Affairs, Maart 1938.

⁶⁾ Vierteljahrsheft zur Wirtschaftsforschung, Juli 1938.

artikel gesneden bloemen is, in verband met de Amerikaanse rechtenverlaging op bloemen van de Crown-Colonies, in deze voor ons land interessant.

Duitschland staat, op grond van zijn discrimineerende economische politiek op de zwarte lijst. De laatste jaren heeft de handel van Duitschland met de Vereenigde Staten, waarbij opvalt de achteruitgang van Duitschland in 1938, zich als volgt ontwikkeld:

Invoer in de V. St.	Uitvoer van de V. St.
(in Dollars)	
uit Duitschland	naar Duitschland
1936 .. 79.679.143	101.956.412
1937 .. 92.644.171	124.166.266
Jan./Oct. 1938 .. 51.351.211	89.408.344

Gezien de achteruitgang in 1938, is het alleszins begrijpelijk, dat Duitschland alles gelegen is aan een handelsverdrag met de Vereenigde Staten. Dit bleek onlangs opnieuw, toen Dr. Funk bij de aanvaarding van zijn nieuwe functie als president van de Reichsbank nader specificieerde en met bijzonderen klem naar voren bracht, dat Duitschland tot taak had compensatie te vinden in den Balkan en Turkije voor verloren gegane afzetgebieden, waarbij duidelijk gezinspeeld werd op de Vereenigde Staten. Toch biedt het Engelsch-Amerikaansche verdrag Duitschland, op grond van zijn meestbegunstiging met Engeland, eenige voordeelen, in zooverre kan worden geprofitteerd van de Engelsche rechtenverlaging voor machines, ijzer- en staalproducten, elektrische werktuigen, instrumenten, lederwaren, alsmede fotografische apparaten. In hoeverre en in welke mate echter voordeel voor derde-landen ontstaat, moet worden afgewacht. De meeningen hierover loopen sterk uiteen⁷⁾.

Grootste voordeelen voor de verdragspartners.

Het beginsel om de concessies uitsluitend, of althans zooveel mogelijk, te doen strekken ten voordeele van de verdragspartners, blijkt duidelijk uit de bevoordingen van artikel 19 van het onderhavige verdrag⁸⁾. Aan ieder der Verdragsluitende Partijen wordt het recht verleend bepaalde concessies, voor welk artikel dan ook, hetzij te wijzigen of in te trekken, hetzij in een contingententeering voor het betreffende artikel om te zetten, indien de toekenning van de betreffende concessie op grond van de meestbegunstiging, welke derde-landen met de Verdragsluitende Partijen zijn overeengekomen, aan dat derde land de „major benefit” zou verschaffen zóódanig, dat tengevolge van den import uit het derde land ernstig nadeel zou worden toegebracht aan den „producer” van het betreffende artikel, hetwelk aanvankelijk was begunstigd. Wij zijn dan ook van meening, dat het nieuwe verdrag binnen het kader van het Hullsche systeem geen nieuwe perspectieven opent en ook in het algemeen geen aanleiding geeft onze meening ten aanzien van de Amerikaansche handelspolitiek te herzien. Dit neemt echter niet weg, dat de in het verdrag vastgelegde concessies voor de Verdragsluitende Partijen van verstrekkende en reële betekenis zijn.

Critiek op de werkelijke waarde van het verdrag, in het algemeen critiek op het geheele handelspolitieke systeem van Cordell Hull, wordt eigenlijk alleen van Duitse zijde vernomen. Duitschland wijst er in het bijzonder op, dat de meestbegunstiging als „Lock-mittel” de in feite bestaande discrimineering van de Amerikaansche handelspolitiek, waarvan Duitschland zelf het zwaarst heeft te lijden (Hawley-Smoot-Tariff), moet dekken en rechtvaardigen. In deze redeneering schuilt ongetwijfeld een kern van waarheid; maar het doet geheel niets af aan de erkenning

⁷⁾ Der Volkswirt 25 Nov. 1938, Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik, Januari 1939, en Commerce Reports 26 Jan. 1938, No. 48.

⁸⁾ Een soortgelijke bepaling vindt men in het Handelsverdrag Vereenigde Staten—België, 27 Februari 1935.

van het feit, dat het onderhavige verdrag tot positieve, tastbare resultaten voor de verdragspartners heeft geleid, hetgeen eigenlijk unaniem van Duitse zijde wordt ontkend⁹⁾. Een ander geluid kan echter worden gehoord in een zeer lezenwaardig artikel „Der Englisch-Amerikanische Handelsvertrag” in het Jaarnummer van „Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik”¹⁰⁾.

Het verdrag biedt zoowel den Vereenigten Staten als Engeland mogelijkheden hun export te vergrooten. Vooral voor Engeland is zulks van primair belang, gezien in het licht van het onlangs door Minister Hudson (Secretary to the Department of Overseas Trade) ontvouwde plan den export van Engeland te stimuleeren als absolute noodzakelijkheid voor een meer gezonde economische politiek, welke direct ten doel heeft het evenwicht in de betalingsbalans te herstellen. In de Engelsche (protectionistische) handelspolitiek vallen derhalve drie stroomingen te constateeren:

a. het preferentiële stelsel binnen het Britsche Imperium (Ottawa);

b. het aansluiting zoeken bij het systeem van Hull, met zorgvuldig uitgekozen tariefverlagingen en quotenverruimingen;

c. het systeem Hudson, propageerend een handelspolitiek op bilateralen grondslag, berustend op het beginsel der reciprociteit. Het volgen van deze methode is volgens haar zegsman voor Engeland thans absoluut noodzakelijk om Duitschland op de buitenslandsche markten op afdoende wijze het hoofd te kunnen bieden¹¹⁾.

Op het eerste gezicht lijken de sub b en c genoemde stroomingen geheel verschillend. Een nadere bestudeering van het Hullsche systeem bracht echter aan het licht, dat ook de Amerikaansche handelspolitiek op grond van de Trade-Agreement-Act mag worden beschouwd als bilateraal en „reciprocal”. De bewonderaars van de „vrij-handelspolitiek” van Cordell Hull staan derhalve in feite dichter bij het systeem Hudson, dan zij naar buiten toe geven.

De concrete voordeelen.

In concreto komen de wederzijds aan Verdragsluitende Partijen toegekende voordeelen neer op de volgende¹²⁾.

Territoriaal heeft het verdrag betrekking eenerzijds op het Vereenigde Koninkrijk, New-Foundland en de Non-self-governing British Colonies, Protectoraten en Mandaatgebieden, anderzijds op het gebied van de Vereenigde Staten van Amerika, alsmede op die gebieden, welke op 17 November 1938 met de Vereenigde Staten één douanegebied vormden. De directe werkingssfeer van het verdrag bepaalt zich dus niet tot Australië, Canada, Nieuw-Zeeland, de Unie van Zuid-Afrika, Zuid-Ierland, Indië, Birma en Zuid-Rhodesië. Het spreekt echter vanzelf, dat deze landen de behandeling van meestbegunstigde natie genieten, voorzover in afzonderlijke handelsverdragen met de verdragspartners overeengekomen.

Gedurende de onderhandelingen is meerdere malen getracht gelijktijdig verdragen tot stand te brengen tusschen de Vereenigde Staten en de Dominions als sluitstuk op het Engelsch-Amerikaansche verdrag; tot dusverre is zulks echter alleen met Canada mogen gelukken, met welk land de Vereenigde Staten een uitermate belangrijk verdrag hebben afgesloten (17 Nov. 1938).

⁹⁾ O.a. Wirtschaftsdienst No. 47 van 25 November 1938.

¹⁰⁾ „Man muss in der Geschichte der internationalen Handelsbeziehungen schon weit zurückgehen um auf ein ähnliches bedeutsames Ereignis zu stossen, wie es der am 17. Nov. 1938 in Washington unterzeichnete und ab 1. Jan. in kraftretende Handelsvertrag zwischen England und den Vereinigten Staaten von Amerika darstellt”.

¹¹⁾ Financial Times 16, 19, 20, 21 en 22 Dec. 1938.

¹²⁾ Voor details zie men de publicatie van de United States Tariff Commission (8 deelen).

Het Engelsch-Amerikaansch verdrag loopt tot 1 Januari 1942 en is nadien opzegbaar met een termijn van 6 maanden. Het verdrag heeft als grondslag de onbeperkte en onvoorwaardelijke meest-begünstiging, uitgezonderd met betrekking tot de preferenties, welke gelden in het grensverkeer, alsmede met betrekking tot een „customs union” (Artikel 7).

Ten aanzien van het tarief is bepaald:

1. de bestaande invoerrechten niet te verhoogen;
2. den bestaanden vrijen invoer te handhaven;
3. verschillende verlagingen van invoerrechten vast te stellen, en
4. den vrijen invoer uit te breiden.

Bepaalde quota zijn verruimd of afgeschaft, terwijl bij het uitvaardigen van nieuwe restricties de belangen van verdragspartners, door middel van basisjaren, op de meest gunstige wijze zullen worden behartigd. (Artikel 5).

Voorts is in artikel 9 overeengekomen, dat de Vereenigde Staten in Engeland en New-Foundland hun artikelen niet tegen een lageren prijs mogen verkopen dan de „vergelijkbare” prijs in de Vereenigde Staten bedraagt; daarnemens mogen de Vereenigde Staten geen zóódanige exportpremies toekennen, dat de handel of industrie van Engeland of New-Foundland hiervan nadeel ondervinden (anti-dumpingclausule). Zulks gold reeds sinds 1930 automatisch voor Engelsche artikelen op grond van de autonome bepaling in de Hawley-Smoot-Tariff-Act, Section 303, waarbij de heffing van „countervailing duties” in soortgelijke gevallen dwingend is voorgeschreven. Vandaar, dat de hierboven in artikel 9 genoemde bepaling niet expressis verbis behoefde te worden opgenomen in het corresponderende artikel 12. Toch bestaat er verschil tusschen de bijzondere regeling van het onderhavige artikel 9 en de algemeene bepaling van het Hawley-Smoot tarief, daar artikel 9 in gemeenschappelijk overleg verschillende oplossingen mogelijk maakt, terwijl het Amerikaansche tarief dwingend tot het instellen van het anti-dumpingrechten verplicht. Om nu ook aan Engeland een soepele uitvoering van deze materie te garandeeren, is aan het verdrag nog een aanvullende nota toegevoegd ¹³⁾.

De navolgende artikelen zijn in hoofdzaak bij het verdrag betrokken:

Engeland schafte het invoerrecht van 2 shilling per quarter af voor tarwe. Voorts bleef de vrije invoer gehandhaafd voor maïs ¹⁴⁾, ruwe katoen, zwavel, hars, bont, hout en bacon (met verhooging van de invoerquote voor de Vereenigde Staten). Het invoerrecht werd verlaagd op hout, appelen en peren, vruchtenconserven, rijst, visch, papier, kunsttanden, machines, werktuigen voor de electrische industrie, schrijfmachines, koelkasten, druk- en zetmachines, landbouwwerktuigen, rupsagens en damesschoenen. De door de Amerikanen gevraagde rechtenverlaging voor automobielen is niet ingewilligd. In de plaats hiervoor is slechts een consolidatie van het tarief op 33½ pCt. bereikt voor automobielen met meer dan 25 pk. De werkelijke concessies van Engeland liggen op het gebied van den landbouw, ofschoon een nauwauing van de Empire-preferentie voor tabak, waarop door Amerika met zooveel klem was aangedrongen, niet kon worden verwezenlijkt. Alleen werd bereikt, dat in 1941 een revisie van de tabakspreferentie opnieuw ter sprake zal worden gebracht.

Schrapping van een deel der Empire-preferentie.

Op het eerste gezicht lijkt de schrapping van de Empire-tarwe-preferentie uitermate belangrijk, aangezien thans verschillende tarwe exporteerende landen op de Engelsche markt beter met de Dominions kun-

¹³⁾ Exchanges of Notes, No. 2: Anti-Dumping and Countervailing Duties.

¹⁴⁾ „Mais in grain” was vrij en blijft vrij. „Mais flat, white” was belast met 10 pCt. en blijft belast met 10 pCt. Dit staat dus foutief vermeld in „The Economist” van 26 Nov. 1938, British-American-Trade-Agreement, Pag. 11.

nen concurreeren. Men diene hierbij echter niet te vergeten, dat de Engelsche Regeering het voor een belangrijk gedeelte in de hand heeft den tarweinvoer te reguleeren door middel van Staatsaankopen voor oorlogsdoeleinden. Voor eenige maanden heeft namelijk de Engelsche Regeering een regeling getroffen met den particulieren graanhandel om telkenmale, wanneer het haar goedgevondt, bepaalde voorraden van de hand te kunnen doen. Op deze wijze kan de tarwe van overheidswege in de door haar gewenschte landen worden gekocht en kunnen ongewenschte importen worden voorkomen. (Het zou o.i. aanbeveling verdienen, indien deze methode, op grootere schaal dan tot heden is geschied, ook door de Nederlandsche Regeering zou worden gevolgd; het is hier echter niet de plaats nader op deze kwestie in te gaan). In hoeverre eenig nadeel voor de Dominions zal ontstaan, dient te worden afgewacht, hoewel reeds nu kan worden vastgesteld, dat Canada een belangrijk belang heeft gebracht, te meer, daar dit land ook veel belang heeft bij den export van vruchten en vischconserven.

Van 1929 tot 1936 steeg de tarwe-import in Engeland uit Canada van £14 tot £22 miljoen en de totale import uit Canada van £43 tot £71 miljoen.

Wat de industrieele producten betreft, kan hier worden volstaan met er op te wijzen, dat de door Engeland gebrachte offers gering zijn: de home-industrie wordt nagenoeg niet getroffen.

De Vereenigde Staten hebben allereerst het invoerrecht voor whisky geconsolideerd op het recht, gelijk vastgesteld in het verdrag tusschen de Vereenigde Staten en Canada (50 pCt. lager dan voordien). De invoer van whisky uit Engeland in de Vereenigde Staten bedroeg in 1936 en 1937 5 miljoen Pond, respectievelijk 6½ miljoen Pond, zoodat deze consolidatie van groot belang moet worden beschouwd. De Amerikanen hebben voorts het invoerrecht verlaagd voor werktuigen, machines (o.a. voor de katoen- en linnenindustrie), katoenen garens en weefsels, linnen weefsels, wollen handschoenen, lederartikelen, schoenen, fietsen, motorrijtuigen, glas en porcelein, draad, gramfoonplaten en chemicaliën. In doorsnee bedragen de tariefverlagingen voor de belangrijkste exportartikelen 20 tot 33½ pCt. De rechtenverlaging voor wol heeft betrekking op een invoerwaarde van 3¼ miljoen Pond Sterling; voor linnen producten op ongeveer 2¼ miljoen. Verder vallen nog te vermelden tariefverlagingen voor jam, marmelade, biscuits, mosterd, tennis- en golfballen en tabakspijpen.

New-Foundland is bij het verdrag betrokken door tariefreducties, tariefconsolidaties en de verplichting zekere importen uit de Vereenigde Staten niet hooger te belasten dan de overeenkomstige importen uit het Vereenigd Koninkrijk of het Imperium (behoudens preferenties). De tariefverlagingen betreffen in hoofdzaak Amerikaansche textielproducten, wollen kleeren, schoenen, fotografische toestellen en radio-apparaten. Vrije import werd vastgelegd voor fijn meel, bepaalde vruchten, katoenen garens en speciaal-machines. New-Foundland werd zelf tegemoet gekomen door tariefverlagingen, voornamelijk voor visch.

Wat de *Britsche Crown Colonies* betreft, zij in de eerste plaats opgemerkt, dat de handel van de Vereenigde Staten met deze landen betrekkelijk onbelangrijk is, met uitzondering van British Malaya en West-Indië. De Vereenigde Staten koopen ongeveer driemaal meer in de Britsche Koloniën dan zij daaraan exporteerden. Malaya heeft zelfs een uiterst belangrijk afzetgebied in Amerika: in 1937 bedroeg de export van Malaya naar de Vereenigde Staten 235.2 miljoen Dollar, terwijl de invoer uit de Vereenigde Staten slechts 8.8 miljoen Dollar bedroeg. Ook West-Indië heeft met de Vereenigde Staten een sterk actieve handelsbalans, daar de Amerikaansche aankopen in 1937 103.6 miljoen Dollar bedroegen tegenover een export van 43.7 miljoen Dollar.

De belangrijkste bijdrage van de Vereenigde Staten

bestaat hier in een consolidatie van den bestaanden toestand ten opzichte van de importen uit de Britsche Koloniën, daar immers de meeste artikelen reeds vrij van rechten konden worden ingevoerd. Het betreft hier voornamelijk gummi, tin, cacao, kruidnagelen, copra en sisal. Hierbij is per jaar gemoeid een bedrag van rond £ 35.000.000, terwijl niet meer dan £ 2.000.000 buiten het verdrag valt. De belangrijkste tariefverlagingen zijn die voor grafiet, snijbloemen, limonades, tezamen voor een bedrag van £ 290.000.

De bijdrage van de Koloniën bestaat daarentegen in de afspraak, dat de „margins of preference” (dit is het verschil tusschen het algemeene tarief en het preferentiele Ottawa-tarief) niet mogen worden verhoogd, maar wèl kunnen worden verlaagd. In enkele gevallen is het verschil reeds weggefallen.

In verband met de offers, welke door de Dominions zijn gebracht om de totstandkoming van het verdrag een feit te doen worden, waren compensaties voor deze landen noodzakelijk, hetzij door verhooging van invoermogelijkheden in Engeland, hetzij in Amerika. Tegelijkertijd met het Engelsch-Amerikaansch handelsverdrag kwam dan ook een verdrag tusschen Canada en de Vereenigde Staten tot stand. De handel van de Vereenigde Staten met Canada is zeer omvangrijk en zelfs belangrijker dan de handel met het Vereenigd Koninkrijk:

	V. St. invoer (in miljoenen Dollars)	V. St. uitvoer
	1929 1932 1937	1929 1932 1937
Canada	503—174—398	948—241—509
Ver. Koninkrijk	329—74—202	848—288—534

In genoemd verdrag is aan Canada genoegdoening verschafte door verruiming of afschaffing van contingenten betreffende invoer in Amerika voor een groot aantal artikelen, zooals vee, aardappelen, visch en Canadeesch hout, terwijl eveneens een rechtenverlaging werd ingewilligd op aardappelen, melk, kaas, varkensvleesch, paarden, zilvervossen, leder, boekdrukpapier, nikkel, aluminium, zink en catmium. Daarentegen verminderde Canada van zijn kant de rechten op producten van aluminium, zink, nikkel en enkele industrieproducten. Het ligt in de lijn van de verwachtingen, dat spoedig verdragen met de andere Dominions zullen volgen. Australië bijv. heeft reeds uitdrukkelijk te kennen gegeven, dat zij een compensatie wenscht in den vorm van een verlaagd Amerikaansch recht op wol.

Conclusie.

Kort samengevat kan worden geconcludeerd, dat bij de vóórbesprekingen zorgvuldig de belangen van het geheele Britsche Imperium en de Vereenigde Staten tegenover elkaar zijn gesteld; dat wil dus zeggen, dat enerzijds de moeilijkheden zijn besproken, welke voortvloeiden uit Amerikaanse concessies voor Engelsche eindproducten en voortbrengselen van de Dominions, dat anderzijds hetzelfde is geschied ten opzichte van de Engelsche concessies voor Amerikaanse voedingsmiddelen en industrieproducten, alsmede ten opzichte van de concessies van de Dominions voor Amerikaanse industrieproducten. Het Engelsch-Amerikaansch Handelsverdrag heeft thans een belangrijk gedeelte van deze materie geregeld. Echter is het geheele vraagstuk van de handelspolitieke situatie van het Britsche Imperium ten opzichte van het handelsverkeer met derde landen, alsook, tegenover de verschillende deelen van het Britsche Rijk zelve, dermate gecompliceerd, dat nog jaren zullen moeten voorbijgaan, voordat een sluitend complex van handelsverdragen, waarbij het Britsche Rijk is betrokken, de goederenruil op bevredigende en rechtvaardige wijze vermag te regelen en te bevorderen.

Het Engel-Amerikaansch Handelsverdrag, hoewel niet zonder leemten, mag zeer zeker worden beschouwd als een belangrijke stap in de goede richting.

Mr. P. A. BLAISSE.

VERKEERSCOÖRDINATIE IN WORDING.

1. Zelfs een Nurks zou niet korzelig kunnen opmerken, dat de Nederlandsche verkeerspolitiek hals over kop wordt uitgewerkt en ingevoerd. Want is het niet reeds vier jaar geleden, dat dr. Colijn in de Eerste Kamer richtlijnen voor de verkeerscoördinatie op het parlementaire teekenbord trok? Het was wel een grove schets en Nurks kon terecht zijn oordeel opschorten, tot het beeld vollediger aangegeven zou zijn, maar de lijnen vertoonden toch al karakter en dat was reeds een winst, vergeleken met het verleden.

Voor de regeling van het vervoer van reizigers per auto werden de lijnen reeds spoedig verscherpt. Men beschikte ook over een ervaring van tien jaar! Echter ten deele, want de wet „Openbare vervoermiddelen” kende slechts vergunningen voor autobusdiensten. Het R.A.P. poogde van de regeling van het reizigersvervoer per auto een afgerond geheel te maken door ook andere vormen van dit vervoer aan een vergunning te binden. Het is niet noodig de geschiedenis van dit R.A.P., dat listige autobus-dienstondernemers spoedig als een grap beschouwden, op te halen. De strubbelingen duren op het moment, dat wij dit schrijven, nog voort en een regeling bij de wet (de W.A.P.) staat voor de deur.

De uitwerking van de verkeerspolitiek t.o.v. het goederenvervoer vertoont nog veel minder haast. Men is thans nog slechts bezig het fundament te leggen. Nadat de wet tot verlaging der openbare uitgaven (1935) aan de Regeering een wettelijke basis voor een regeling bij reglement poogde te verschaffen, bleek bij de optrekking van dit reglementaire gebouw, dat het fundament te klein was. Een op het oogenblik aanhangig wetsvoorstel beoogt daarom bredere grondslagen te leggen.

Vanwege hun belang willen wij beide wetsontwerpen nader bezien. De lezer houde zich echter voor oogen, dat wij voor het reizigersvervoer het geheele bouwswel kennen, maar voor het goederenvervoer niet anders dan over een plattegrond en over een vage schetsteekening van den bovenbouw beschikken.

2. Men zou de verkeerspolitiek kunnen omschrijven als het bevorderen en handhaven van een zoodanige organisatie der binnenlandsche verkeersbedrijven, dat de verkeersvoorziening in het algemeen belang geschiede, aan economische eischen voldoe en zekere duurzaamheid verkrijge.

Van den enkeling is een dergelijke organisatie niet te verwachten, ondanks de geweldige kapitalen, die in het verkeer geïnvesteerd en . . . geriskeerd worden. Ieder strijdt voor zich en bekommert zich om den ander alleen voor zoover hij het te torpedeeren object vormt. De memorie van toelichting teekent de gevolgen aldus: „Een tarievenstrijd doet de vrachtprijzen sterk dalen, waarbij de tarieven bij onbeperkte concurrentie neergedrukt worden tot op het niveau van de variabele of van de z.g. additioneele kosten van een transport. Een dergelijke concurrentie brengt steeds noodlottige gevolgen met zich: groote verliezen en verspilling van kapitaal vloeien er uit voort. Daar een ineenstorting van belangrijke deelen van het vervoerapparaat echter om redenen van algemeen belang niet kan worden geduld, ziet de Regeering zich dan genoopt de betrokken vervoerbedrijven direct of indirect te ondersteunen.”

Deze gevolgen toonen aan, dat van de vrije concurrentie geen gelijkmatige en economisch verantwoorde groei te verwachten is en dat de overheid wel tot ingrijpen gedwongen wordt. Het verschijnsel van productie tegen additioneele kosten zou, daar men zich niet bekommert om integrale dekking van alle kosten, leiden tot een scheef getrokken productie, omdat de verkeerssoort met de geringste additioneele kosten alle vervoer zou trekken, ook al verwaarloosde het ten eenen male de dekking der vaste kosten.

Maar, al valt van de verkeersbedrijven zelf geen coördinatie te verwachten, omdat zij te versplinterd zijn en noodgedwongen te veel naar hun eigen belang moeten zien, de toestand kan wel zoo nijpend worden, dat zij met de overheid willen samenwerken om tot een beter geproportioneerde productie van verkeersdiensten en tot een betere behartiging van het algemeen belang te komen. Dit heeft men in de geschiedenis meer opgemerkt — men denke maar aan de actie van den Bond van autobus-dienstondernemers in Nederland vóór 1926 — en ook in de laatste jaren doet dit verschijnsel zich voor; men behoeft daarbij nog niet te wijzen op den drang naar een evenredige vrachtverdeling, maar kan volstaan met de vermelding van de coördinatie-rapporten van het Nederlandsche Binnenvaartbureau, aan de tarievencommissie-Ten Hope en aan het rapport der commissie-Grosheide.

Indien aldus de wensch naar ordening in het bedrijf leeft en de overheid daaraan vorm en sanctie wil verleenen, zal het verkeersapparaat niet veel aan lenigheid en aan voeling met de werkelijke behoeften inboeten en zal men daarmee een der gevaren van ordening zooveel mogelijk weten te vermijden.

3. Het is duidelijk, dat deze organisatie *alle* verkeersbedrijven zal moeten omvatten. Wanneer het der overheid ernst is met een regeling der onderlinge concurrentieverhoudingen, dan zal zij geen enkel verkeersbedrijf buiten haar verkeerspolitiek mogen plaatsen. Zal zij de eene soort verkeersbedrijven dwingen tot een economische inkrimping, dan gebiedt de rechtvaardigheid, dat zij ook de andere, aan overcapaciteit lijdende vervoermiddelen aan dien economischen norm bindt.

Het is daarom te betreuren, dat noch uit de beide wetsontwerpen, noch uit hun toelichtende memories blijkt, hoe deze *uniformiteit in de verkeerspolitiek* verkregen zal worden. De spoorwegen zullen geleid worden onder toezicht van den Minister van Waterstaat, de vergunningen voor het overige vervoer zullen verleend worden door bijzondere commissies, terwijl daarnaast de bevrachtingscommissies zullen blijven bestaan.

Een regeling van het reizigersvervoer te water ontbreekt geheel, ofschoon dit toch belangrijker is en ook nog een ander, interlocaal, karakter bezit dan de Minister verklaart. Het aantal lichamen, dat verkeerspolitiek zal moeten „drijven”, is dus velerlei. En hun bevoegdheden zijn ingrijpend van aard. Wie garandeert, dat zij alle één lijn zullen trekken bij de verleening van vergunningen en bij de vaststelling van de daarbij behorende voorwaarden? Waar is de zekerheid, dat zij geen beslissingen zullen treffen, welke tegen elkander zullen ingaan? Er is daarom o.i. wel degelijk plaats voor een lichaam, dat de verkeerspolitiek, die door deze verschillende instanties uitgevoerd zal moeten worden, zal coördineeren. Zal deze coördinatie door den Minister geschieden, die in hooger beroep de laatste beslissing in het reizigersvervoer per auto neemt? Hoe dit ook zij: als er coördinatie noodig is, dan is dit toch zeker wel op dit punt geboden.

Met de schepping van een dergelijk lichaam zou men niet alleen een theoretisch mooi gesloten organisatie verkrijgen, maar zou men ook de moeilijkheden in de praktijk voorkomen, waarmede men thans in Engeland te worstelen heeft. Immers daar klaagt men op het oogenblik over het feit, dat de traffic commissioners voor het autovervoer geen zeggenschap hebben over de spoorwegen, waardoor geen volledige harmonisatie in het vervoer verkregen wordt.

Laat men zich in ons land aan deze klacht zacht spiegelen!

4. De voornaamste kwaliteit van deze organisatie, die met coördinatie wordt aangeduid, is een *econo-*

mische verkeersvoorziening, d.w.z. een voorziening in de verkeersbehoeften met zoo gering mogelijke opofferingen. Het is in deze kolommen niet noodig op de wenschelijkheid van een zoodanige voorziening uitvoerig in te gaan. Evenmin zal het noodig zijn er uitgebreid de aandacht op te vestigen, dat de beoordeeling of een verkeersvoorziening met zoo gering mogelijke opofferingen geschiedt, niets te maken heeft met de vraag, of de betreffende verkeerssoort oud of nieuw is.

Het is nog steeds onbewezen, dat een wijze van vervoer oneconomisch is, omdat zij tientallen jaren geleden ook voorkwam, evenals nog aangetoond moet worden, dat een verkeerswijze wel economisch is, omdat zij jong van jaren is. Men moet niet zien naar ouderdom, maar naar de economische opofferingen van kapitaal en arbeid, die een verkeersdienst vergt en naar de reserves, die voorhanden zijn. De leeftijd van een verkeerssoort is daarbij irrelevant.

Het ligt voor de hand, dat de economie in het verkeer toeneemt, naarmate de productie haar optimum nadert.

Het is ook even natuurlijk, dat men daarom bij coördinatie streven zal naar opvoering van de verkeersintensiteit. Hoewel de wetsontwerpen daaromtrent geen norm stellen, mag men toch verwachten, dat naar dezen stelregel bij de verleening van de vergunningen zal worden geleefd. Toch zal dit slechts ten deele zijn. Immers voor een belangrijk deel van het goederenvervoer zal naar een verhooging van de intensiteit voorloepig niet worden gestreefd.

In de toelichtende memorie van de machtigingswet wordt n.l. vermindering van de tonnage in de wilde vaart voorloepig van de hand gewezen. De evenredige vrachtverdeling, welke thans reeds vijf jaar functionneert, heeft voor de kleinste schepen wel aangetoond, dat men er met vaststelling der tarieven alleen niet komt. Ondanks tariefsverhoging is de toestand daar nog steeds precair. De ellende is er gefixeerd en gecontinueerd, maar geenszins verdwenen. Van scheepvaartzijde is daarom reeds jaren aangedrongen op maatregelen om de tonnage in deze klassen te verminderen.

Theoretisch geeft de Minister wel toe, dat deze vermindering wenschelijk is. Zeide hij niet op het laatste binnenscheepvaartcongres, dat er nauw verband bestaat tusschen het coördinatieprobleem en de overcapaciteit der vervoermiddelen, i.c. met de overtollige tonnage in de wilde vaart? En verklaarde hij niet:

„Het tegengaan van die overcapaciteit is dan ook een aangelegenheid, die het geheele vervoerwezen raakt en waarvoor de verschillende vervoerstakken offers zullen moeten brengen, wil men tot een gezondmaking van het geheele vervoerwezen komen”.

Jammer is het daarom, dat van een uitwerking van dit inzicht t.o.v. sommige klassen schepen in de wilde vaart niets blijkt. Integendeel, de evenredige vrachtverdeling zal blijven bestaan en de Minister wil afwachten, of na enkele jaren van vervoerscoördinatie vermindering van tonnage in de particuliere vaart wenschelijk is en of toestanden zullen intreden, waarbij een evenredige vrachtverdeling overbodig is geworden.

Dit kan toch niet gelden voor alle schepen in de wilde vaart. Tenzij men, deze overcapaciteit in stand houdende, kans ziet het tarievenpeil zoodanig op te zetten, dat ook de klassen met de kleinste schepen een broodwinning zullen afwerpen. Maar daarmee voedt men de extensiviteit in het verkeer! En wat eveneens een kwaad zal blijken te zijn: men bemoeilijkt een inzicht in de economische waarde van de andere verkeersmiddelen.

J. P. B. TISSOT VAN PATOT.

EEN TWEEDE VERWEER VAN HET GROOTWINKELBEDRIJF.

De „Raad voor het Grootwinkelbedrijf in Nederland” is door de steeds feller wordende aanvallen van het kleinbedrijf blijkbaar allerm minst radeloos geworden. Integendeel, hij blijkt overwogen te hebben, dat, wanneér er dan een tegenaanval moest plaats hebben, die tegenstoot dan ook maar meteen zoo fors mogelijk moest worden uitgevoerd. Want nauwelijks is de batterij afweergeschut van achtstukken¹⁾, waarover wij in een vorig artikel schreven, in stelling gebracht, of een nieuwe batterij — ditmaal van zes stukken²⁾ — komt opdagen ter ondersteuning van de eerste. Of het nu aan een onvoldoend doordacht marschbevel van den generalen staf van den Raad ligt, dan wel aan een te vrije interpretatie van dat bevel door de batterij-commandanten is ons niet bekend, maar een feit is het, dat één van de stukken van de nieuwe batterij de bedieningsmannschappen van een stuk van de eerste leelijk in den rug schiet, zooals wij hieronder zullen zien.

Het nieuwe „Memorandum”, van de hand dus van Prof. Mr. P. S. Gerbrandy, bevat een inleiding en vijf hoofdstukken, die wij hier achtereenvolgens bespreken zullen.

Inleiding.

Tegen den achtergrond van het probleem, dat ons hier bezighoudt, zoo zegt deze hoogleeraar, staat een vaag gevoel van voorkeur voor den zelfstandigen middenstander, en de auteur stelt dan onmiddellijk de vraag: is die voorkeur gerechtvaardigd?

Naar de meening van Prof. Gerbrandy staat de middenstand van onze dagen niet meer op de hoogte van vroeger, toont een tekort aan cultuur en is niet opgewassen tegen de voor hem weggelegde taak. Maar wanneer dat juist is, dan is ook de daaruit getrokken conclusie van den schrijver juist, dat die achtergrond niet naar het negatieve, naar de noodzaak om het grootbedrijf te remmen, heenwijst, doch eerder naar het positieve: alles in het werk stellen om dat tekort van den middenstand te doen verdwijnen.

Wij moeten Prof. Gerbrandy — in tegenstelling tot Prof. Verrijn Stuart trouwens een kenner van den middenstand — toegeven, dat zijn meening over den middenstand voor een niet onbelangrijk aantal leden van dien stand juist is. Namelijk voor al diegenen, die in de laatste decennia als gevolg van de absolute vrijheid van vestiging het middenstandsbedrijf zijn binnengedrongen, maar er beter buiten hadden kunnen blijven. Voor de goede kern van ouderwetsche, degelijke middenstanders deelen wij des hoogleeraars meening niet, en daarom kunnen wij ook niet zonder meer meegaan met de conclusie, welke de auteur van dit nieuwe memorandum ontleent aan zijn opvatting van den achtergrond, waartegen hij het probleem meent te moeten zien. In ons slotartikel over deze materie zullen wij een schildering geven van dien achtergrond, zooals die naar onze meening is, zoodat wij op dit punt later nog uitvoerig terugkomen en het voor dit opstel dus verder laten rusten.

De probleemstelling.

De in dit geschrift te behandelen stof wordt aan de hand van een viertal vragen in vier deelen gesplitst, welke vragen in de titels van de volgende hoofdstukken weder terugkeeren, zoodat wij die automatisch in het hieronder volgende zullen tegenkomen.

¹⁾ Wettelijke regeling van de verhouding tusschen groot- en kleinbedrijf in den detailhandel, door Prof. Dr. G. M. Verrijn Stuart.

²⁾ Zijn wettelijke maatregelen gewenscht, teneinde daardoor in de verhouding tusschen groot- en kleinbedrijf in den detailhandel, de ontwikkeling van het grootbedrijf ten bate van het kleinbedrijf te remmen? door Prof. Mr. P. S. Gerbrandy — N.V. Noord-Hollandsche Uitg. Mij. — Amsterdam.

Slechts willen wij uit dit hoofdstuk noteeren, dat Prof. Gerbrandy de positie van den middenstand, en wel speciaal van den handeldrijvenden middenstand, met bezorgdheid vervult. En de meening van den auteur, die wat betreft de financiële positie van honderden en honderden middenstandszaken achter de schermen heeft kunnen kijken, heeft als gevolg daarvan groote waarde. En wij vestigen er de aandacht op, dat deze meening geheel klopt met de voorstelling van zaken, welke de bestrijders van het grootbedrijf geven, die er immers ook op wijzen, dat de toestand in het industriele middenstandsbedrijf beter is dan in den detailhandel. En de vraag is zeker gewettigd: zou dit verschil nu geen verband houden met den veel grooteren druk, dien de kleinhandels-onderneming van het grootbedrijf ondervindt?

Om nu echter in te grijpen, zoo gaat dit hoofdstuk verder, is een bijzondere rechtvaardigingsgrond noodig, en om te onderzoeken of die aanwezig is, zijn de volgende hoofdstukken geschreven.

Heeft er een overwoekering plaats van het grootbedrijf ten koste van het kleinbedrijf?

Veel nieuws bevat dit hoofdstuk na het soortgelijke van Prof. Verrijn Stuart uiteraard niet. Wel wordt iets verder ingegaan op de schoenfabrieken met zgn. eigen winkels, en de meening wordt uitgesproken, dat verdere stijging van het filialen-aantal dezer firma's geleidelijker zal gaan verlopen. Men zou hier zeker gaarne hebben vernomen, op welke gronden de „tot oordeelen bevoegde personen uit de schoenwinkelbranche” tot deze voorspelling zijn gekomen!

Op grond van verschillende gegevens komt Prof. Gerbrandy dan tot de slotsom, dat het grootbedrijf in de daardoor betreden branches tusschen de 5 en 30 pCt. van den omzet tot zich heeft getrokken, maar hij betwijfelt, of die percentages sterk boven de 5 pCt. uitkomen. Wij merken op, dat ook in dit memorandum geen aandacht wordt geschonken aan de zeer groote plaatselijke verschillen, waardoor het geschatte percentage veel aan waarde inboet.

Maar, zoo heeft de hoogleeraar zich afgevraagd: is het wellicht mogelijk, dat de middenstander door deze verdringing daarom zoo getroffen wordt, omdat hij nu eenmaal van zijn debiet niets missen kan? Dat zou, zoo gaat het geschrift verder, voeren tot verbindend verklaarde minimumprijzen en nu wordt de vraag gesteld, of de overheid minimumprijzen zou kunnen sanctionneeren, die liggen boven den kostprijs van aan sociale wetten gehoorzame grootondernemingen en zulks, omdat de middenstander-detailist een hooger kostprijs heeft. En het antwoord is dan natuurlijk, dat dit nooit een grondslag zou mogen zijn voor overheidsingrijpen.

Het komt ons in alle bescheidenheid voor, dat Prof. Gerbrandy hier te eng ziet en zich blind gestaard heeft op de verhoudingen in het hem zoo goed bekend zijnde bakkersbedrijf. Wij weten minder van het bakkersbedrijf, maar waarschijnlijk meer van het slagersambacht, en wij kunnen Prof. Gerbrandy verzekeren, dat de ook in dat laatste bedrijf zich zéér sterk manifesteerende drang naar verbindendverklaring van minimumprijzen met het — in de slagerij trouwens nauwelijks bestaande — grootbedrijf niets te maken heeft. Er zijn dus minimumprijzen en minimumprijzen, die kennelijk uit gansch verschillende motieven kunnen voortkomen; wij hopen daar later nog wel eens op terug te komen. Maar om deze reden kunnen wij het niet bewonderen, dat het vraagstuk van de wettelijke bescherming van het kleinbedrijf tegen de grootondernemingen „mir nichts, dir nichts” in verband wordt gebracht met minimumprijzen, die er eigenlijk niet veel mee te maken hebben. En bovendien is de prijskwestie in het ons hier bezig houdende vraagstuk niet het belangrijkste; daar hebben de bestrijders van het grootbedrijf toch wel voldoende op gewezen.

Is de waarschijnlijk geringe verdringing van het middenstands- door het grootbedrijf een direct of indirect gevolg van de bestaande wetgeving, die bevorderend voor het groot-, remmend voor het middenstandsbedrijf werkt?

In de eerste plaats teekenen wij hierbij aan, dat wij de omschrijving „waarschijnlijk geringe verdringing” geheel voor rekening van den auteur laten, evenals in de vraagstelling als opschrift van het volgende hoofdstuk. Dat wij het met deze omschrijving, plaatselijk bezien althans, allerminst eens zijn, mag wel als bekend verondersteld worden.

Overigens is het antwoord van het memorandum op de hier gestelde vraag kortweg: neen. Waarmede wij het eens zijn; het gaat er den bestrijders van het grootbedrijf immers juist om de wetgeving in den door hen gewenschten geest aan te vullen. Met genoeg noteren wij verder, dat Prof. Gerbrandy het eens is met de opvatting, dat het huidige belastingstelsel een gunstiger werking heeft voor een bedrijf in den vorm van een naamlooze vennootschap dan voor een éénmans-bedrijf.

Is de waarschijnlijk geringe verdringing van het middenstands- door het grootbedrijf vooral toe te schrijven aan de omstandigheid, dat het grootbedrijf grooter productiviteit bezit?

De schrijver meent, dat de grootere productiviteit van het grootbedrijf „nauwelijks te betwisten valt” en hij ziet daarin geen enkel element, dat *economisch abnormaal* kan heeten. (Cursiveering van ons, T.). Het treft ons zeer bijzonder, dat Prof. Gerbrandy — die zegt het wel degelijk een nationaal belang te vinden, dat de middenstand „een redelijke plaats bezette” — het vraagstuk hier weer zoo uitsluitend vanuit den economischen gezichtshoek beziet. Terwijl wij toch bij de beschouwing van de argumenten der bestrijders van het grootbedrijf duidelijk hebben gezien, dat hier niet de kern van hun betoog ligt, doch wel op sociaal terrein. Wanneer wij nog eens even terug mogen keeren tot het beeld in den aanvang van dit artikel, dan zouden wij willen zeggen, dat ook het geschrift van Prof. Gerbrandy de stukken geschut richt en afvuurt op een reeds lang door de tegenpartij verlaten redoute! Ook hier wordt de rechtvaardigingsgrond daar gezocht, waar deze niet is te vinden!

De auteur zegt dan verder, dat het achterblijven in productiviteit van de middenstandsonderneming te zoeken is in de inertie, welke bij den middenstand heerscht. In haar algemeenheid zouden wij deze stelling zeker niet willen overnemen: er zijn nog genoeg flinke, vooruitstrevende middenstanders! Dat er overigens ook vele zich noemende middenstanders zijn, die dien naam niet verdienen, is juist. En nu meent Prof. Gerbrandy, dat doorwerking van de Vestigingswet Kleinbedrijf de kwetsbaarheid van het grootbedrijf wel zal toonen, en dat daarom een remmen van het grootbedrijf naar zijn oordeel ongemotiveerd is. In principe kunnen wij dezen gedachten-gang wel volgen, maar in de practijk is het anders. De vestigingswet heeft tijd noodig om invloed te kunnen uitoefenen en in dien tusschentijd moet het kleinbedrijf tegen verdere verdringing worden beschermd. Op dit vitale punt komen wij in een slot-artikel nog uitvoerig terug.

Is de heden onmiskenbaar hogere productiviteit van het grootbedrijf toe te schrijven aan concurrentiemiddelen, die sociaal-economisch gewenscht of minstens te verdedigen zijn of is die meerdere productiviteit mede te danken aan concurrentiemiddelen, die van algemeen maatschappelijk standpunt of van het standpunt van het bedrijf zelf ongewenscht zijn?

Achter deze ietwat langademige vraag, of liever achter de beantwoording daarvan, staat het stuk geschut, waarop wij in den aanvang van dit opstel doelden en dat Prof. Verrijn Stuart zoo leelijk in den rug schiet.

Dit hoofdstuk verwijst naar een vorig advies, waarin het een en ander werd gezegd over de bekende kwestie van de lunchrooms, kapsalons e.d., welk advies trouwens ook reeds in het hoofdstuk over de probleemstelling ter sprake is gebracht. Het curieuze van de zaak nu is, dat dit vorige advies blijkens ingewonnen informaties wel aan den Raad voor het Grootwinkelbedrijf is uitgebracht, doch niet is gepubliceerd. De verwijzing daarnaar in het wel openbaar gemaakte tweede advies van Prof. Gerbrandy doet dus een weinig zonderling aan, en is klaarblijkelijk een fout in de regie!

Wat nu in dat niet-gepubliceerde advies heeft gestaan laat zich slechts gissen, maar het kan wel zoo ongeveer worden afgeleid uit datgene, wat Prof. Gerbrandy thans zegt over „het algemeene richtsnoer”, waarnaar hij in dit laatste hoofdstuk heeft gezocht. Immers wij lezen nu o.m. bij een bespreking over de lokartikelen: „De algemeen maatschappelijke consequentie, die hier openbaar wordt, doet ons dergelijke methoden zien als onkruid, die den gezonden groei verstikken. Ik laat nu nog daar, dat door het geven van cadeaux, het offreeeren van lokartikelen, de besteding van zijn geld door het publiek in een richting gestuurd wordt, welke ongewenscht is. Er zijn kortingsmethoden, welke de afnemers feitelijk bedriegen. Dergelijke methoden zijn intusschen, niet slechts algemeen maatschappelijk in beginsel onwrichtend, ze zijn gespeend van gezonde bedrijfsregelen, die tusschen bedrijfsgenooten behooren te gelden. Er wordt niet meer in edelen wedijver het beste met de laagste kosten geboden, de strijd wordt van het terrein der echte bedrijfshuishoudkunde naar het gebied der Amsterdamsche Nieuw-Marktpolitiek geleid.”

Het zal duidelijk zijn, dat wij aan het bovenstaande niets hebben toe te voegen, omdat wij het met een en ander van ganscher harte eens zijn. En wij gelooven ook niet ver mis te tasten, wanneer wij veronderstellen, dat Prof. Gerbrandy aan de zijde staat van de bestrijders van het grootbedrijf, waar die spreken over het beteugelen van de uitwassen van de vrije mededinging. Maar wij kunnen ons levendig voorstellen, dat Prof. Verrijn Stuart — die immers niets kwaads kan zien in de lunchrooms, kapsalons e.d.m. — maar matig enthousiast zal zijn over den „steun”, welke dit gedeelte van de hem ter hulpe gezonden batterij hem brengt, want dat deel schiet hem vierkant in den rug!

Prof. Gerbrandy sluit zijn betoog met een zin, dien wij ons wederom veroorloven te citeeren. „Het is niet onmogelijk die bezwaren — van het kleinbedrijf met betrekking tot de uitwassen der concurrentie, T. — welke ik voor het grootbedrijf zie als aanvalsmogelijkheden, die gebruikt kunnen worden om het grootbedrijf te treffen, daar waar het dat niet verdient, te ondervangen op een wijze, die de leiders der ondernemingen, gehecht als ze begrijpelijkerwijs zijn aan hun dikwijls vernuftige vindingen, toch volkomen bevredigt.” Wanneer wij deze naar onze bescheiden meening niet overmatig duidelijke zin nog eens overlezen, dan is onze indruk, dat Prof. Gerbrandy een mogelijkheid ziet van een bevredigende regeling met de grootonderneming in den detailhandel t.a.v. de klachten, welke het kleinbedrijf voert inzake ongewenschte en minder faire concurrentie-methoden. Is deze indruk juist en kan Prof. Gerbrandy het grootbedrijf er inderdaad toe bewegen aan de klachten van het kleinbedrijf op dit stuk tegemoet te komen, dan zou dit voorzeker toe te juichen vallen.

De middenstand zou dan voorzeker dankbaar zijn, maar... niet voldaan. Want voor de overbrugging van de diepe kloof tusschen groot- en kleinbedrijf in den detailhandel is méér noodig, naar de argumenten van de aanvallers van het grootbedrijf hebben doen zien. Op dat meerdere komen wij in ons slotartikel nog terug.

Dr. E. J. TOBI.

DE ONDERNEMERSOVEREENKOMST-1939 VOOR HET BAKKERIJBEDRIJF TE AMSTERDAM.

Bij beschikking van den eersten Februari 1939, Staatscourant No. 24, is door den Minister van Economische Zaken algemeen verbindend verklaard een Ondernemersovereenkomst voor het Bakkerijbedrijf te Amsterdam.

Men zal zich herinneren, dat reeds eerder een Ondernemersovereenkomst voor het Bakkerijbedrijf bindend werd verklaard, namelijk op 1 Februari 1938, waaromtrent in de E.-S.B. van dat jaar, pag. 96, enkele mededelingen werden gedaan.

Bedoelde Ondernemersovereenkomst, die de volgende onderwerpen regelde:

- a. oud-broodverkoop;
- b. cadeaustelsel;
- c. distributieregelen;
- d. diverse andere deloyale concurrentiemethoden;

heeft een jaar gewerkt en had, naar de mening van de bedrijfsgenoten en klaarblijkelijk ook naar de mening van den Minister, inderdaad een sanerende invloed in het bedrijf.

Echter constateerden de bedrijfsgenoten, dat deze overeenkomst, zonder dat daarnaast of daarbij zou komen een minimumprijsregeling, op den duur er niet in zou slagen voor de bakkers zelf een bestaansmogelijkheid te scheppen. De prijzenoorlogen gingen in Amsterdam steeds voort, zonder dat van enige natuurlijke sanering dientengevolge sprake was.

De Nederlandse Bakkerij Stichting deed daarom reeds in de zomer van het jaar 1938 het verzoek aan den Minister, om ook een minimumprijsregeling bindend te verklaren en zij herhaalde dit verzoek bij de aanvraag, om de lopende algemeenverbindend-verklaring te continueren.

Door haar werd voorgesteld een minimumprijs voor het waterbrood van 14 cent afgehaald en 15 cent thuisbezorgd, bij een basisbloemprijs van f 13.22. De Nederlandse Bakkerij Stichting beschouwde deze prijs als een genormaliseerde, hetgeen in haar systeem wil zeggen als een prijs, die voor een gezond, goed geleid bedrijf alle onkosten juist zou dekken. Zij ontkende niet, dat er wellicht enkele, misschien zelfs meerdere bakkers zijn, die een kostprijs hebben, welke beneden deze prijs ligt (ook indien deze bakkers voldoen aan al hun sociale en wettelijke verplichtingen), doch zij meende te mogen eisen, dat zodanige bakkers dan ook enige ondernemerswinst maken.

De Minister gaf aan de Stichting te kennen, dat hij haar in dit systeem niet wilde volgen. Wel was hij bereid, gelijk hij het zelf uitdrukte, om in de markt een bodem te leggen, teneinde aan de ongebreidelde concurrentie een eind te maken.

Dientengevolge zou de Minister bereid zijn algemeen verbindend te verklaren een Ondernemersovereenkomst, waarin opgenomen een minimumprijsregeling op basis van een waterbroodprijs van 13 cent afgehaald en 14 cent thuisbezorgd, bij een bloemprijs van f 13.22.

De bakkers, blijkbaar overwegende, dat ook het afsnijden van prijsconcurrentie beneden dit, naar hun mening uiterst lage, peil zijn nut heeft, hebben besloten zulk een Ondernemersovereenkomst aan te gaan en die is thans algemeen verbindend verklaard.

Deze Ondernemersovereenkomst bevat in de eerste plaats dezelfde voorschriften, die ook in de vorige waren opgenomen, zij het dan, dat hier en daar aan de redactie of de regeling het een en ander is geschaafd en bijgewerkt.

Nieuw is dus de prijsregeling. Deze komt op het navolgende neer:

Van 3 Februari 1939 tot 1 Mei 1939 wordt de minimumprijs voor het waterbrood per 8 ons 12 cent indien verkocht in een winkel, 13 cent indien thuisgebracht.

De minimumprijs van het melkbrood ligt 2 cent

daarboven. Bovendien zijn minimumprijzen vastgesteld voor tarwebrood (bruinbrood), krentenbrood, sucadebrood en Paas- en Kerstbrood.

Al deze prijzen worden met 1 cent verhoogd, indien het brood gesneden wordt afgeleverd.

Oud brood mag uitsluitend worden verkocht, hetzij tegen de vers-broodprijzen, hetzij tegen prijzen, gelegen 6 cent daar beneden, zulks teneinde de verkoop van oud brood pertinent verliesgevend te maken. De ervaring immers leerde, dat de bakkers anders opzettelijk teveel bakken, om het teveel als oud brood te verkopen en te gebruiken als een concurrentiemiddel in de strijd om de vers-broodprijs.

Deze periode van 3 Februari tot 1 Mei is te beschouwen als een overgangstijdperk. Daarna worden alle prijzen 1 cent hoger en gaat bovendien de zogenaamde verschillenrekening in werking.

De hierboven genoemde prijzen immers, die vanaf 1 Mei 1939 gelden, zijn gebaseerd op een bloemprijs van f 13.22 per 100 kg.

De Algemene Bakkerij Commissie, uitvoerster van de Ondernemersovereenkomst, noteert, daartoe in staat gesteld door de Nederlandse Meelfabrikanten, iedere maand de gewogen gemiddelde bloemprijs. Is deze prijs hoger geweest dan de basisbloemprijs, in de overeenkomst genoemd (f 13.22), dan heeft dus de bakker meer betaald voor de bloem, dan hij in de broodprijs vergoed kreeg. Was dit bedrag f 1.80, dan zou het betekenen 1 cent per brood van 8 ons, en zou de bakker de volgende maand 1 cent meer voor zijn brood kunnen vragen.

Het verschil is echter vanzelfsprekend nooit precies f 1.80 en nooit lang achtereen hetzelfde. Vandaar dat door de Algemene Bakkerij Commissie deze verschillen tussen de maandgemiddelden en de basisbloemprijs worden geboekt op de verschillenrekening, waarbij dus het publiek in de boeken van het bakkerijbedrijf wordt gedebiteerd, indien de werkelijke bloemprijs hoger was dan de basisbloemprijs, en gecrediteerd in het omgekeerde geval.

Zodra nu het saldo van de verschillenrekening is f 1.80, wordt door de Algemene Bakkerij Commissie de broodprijs gewijzigd en wel 1 cent verhoogd, indien het een debetsaldo is en 1 cent verlaagd, indien het een creditsaldo is. Bovendien wordt dan voor iedere maand en voor iedere cent, dat de prijzen van het brood op deze wijze verhoogd of verlaagd zijn geweest, de verschillenrekening resp. gecrediteerd en gedebiteerd met een bedrag van f 1.80.

Op deze wijze komt elke schommeling in de bloemprijs uiteindelijk ten goede (en ten laste!) van het broodetende publiek.

Een dergelijke verschillenrekening werkt reeds sinds meer dan een jaar in enkele plaatsen van Nederland, doch dan op basis van een privaatrechtelijke overeenkomst tussen de bakkers onderling.

De ervaring leerde dat, tenzij bijzondere oorzaken grote schommelingen in de bloemprijs teweeg brengen (devaluatie en andere regeringsmaatregelen) de broodprijzen niet meer dan 1 à 2 maal per jaar behoeven te worden gewijzigd.

De verschillenrekening dient echter bovendien om verstarring van de broodprijs op een ander punt te voorkomen, en wel op het punt van de loonfactor.

Het Centraal Bureau voor de Statistiek publiceert maandelijks de loonindex.

De loonfactor in de broodprijs werd berekend op basis van een loon, overeenkomende met het indexcijfer 86. Bovendien werd nauwkeurig berekend, hoe groot het verschil in loonkosten per 100 kg verwerkte bloem is, wanneer het loon een stijging of daling ondergaat, overeenkomende met 1 punt van de index. Voor iedere maand nu, dat de index is geweest hoger of lager dan het basispunt 86, wordt de hierboven reeds omschreven verschillenrekening gedebiteerd, resp. gecrediteerd met de meerdere of mindere loonkosten, die deze stijging of daling zou hebben veroorzaakt, indien ook het reële loonpeil in

de bakkerij op gelijke wijze zou stijgen of dalen.

Het resultaat van de werking van de verschillen-rekening, tezamen met de beweging van de loonindex, is dus, dat de bakker in de broodprijs een vergoeding krijgt van een loonfactor, die niet vast is, maar die op en neer gaat met het loonpeil in Nederland.

De hoogte van het reële in de bakkerij betaalde loon staat daar theoretisch geheel buiten. Wat de praktijk in dit opzicht zal brengen, moet worden afgewacht, doch het laat zich aanzien, dat bij de onderhandelingen over een C.A.O. partijen in den vervolge zich zullen afvragen, welke loonvergoeding in de broodprijs is opgenomen en wat de daarmee corresponderende loonhoogte is.

Of het reële overeen te komen loon hoger of lager dan het in de broodprijs berekende zal zijn, is natuurlijk een kwestie van machtsverhoudingen.

Alhoewel, gelijk de Minister te kennen gaf, de broodprijs, zoals die in de Ondernemersovereenkomst staat, beschouwd kan worden als de kostprijs van het allergeoedkoopst werkende bedrijf, heeft men in de overeenkomst nog een veiligheidsklep aangebracht.

Een bakker namelijk, die kan aantonen, dat hij zonder verlies te lijden het brood 1 cent goedkoper zou kunnen verkopen, wordt in de gelegenheid gesteld dat bewijs te leveren en krijgt, indien hij daarin slaagt, verlof om die lagere prijs aan te houden. Echter, het onderzoek naar de kostprijs wordt in eerste aanleg gedaan door de Algemene Bakkerij Commissie, die dit kostprijsonderzoek instelt aan de hand van een daartoe door de Commissie, onder goedkeuring van den Minister van Economische Zaken, op te stellen reglement. Dit reglement is nog niet gereed, doch het laat zich aanzien, dat daarin zullen worden opgenomen zodanige bepalingen, dat het overtreden van maatschappelijke en wettelijke normen geen kostprijsverlagende invloed kan hebben.

Een ondernemer bijvoorbeeld, die zijn arbeiders te lang zou laten werken, die gebruik zou maken van onbetaalde gezinskrachten, die een overmatig aantal jeugdige krachten in zijn bakkerij heeft, die het met de naleving van de Warenwet niet zo nauw neemt, die voor eigen kapitaal geen rentevergoeding zou opnemen, die geen gezonde afschrijvingspolitiek voert, kan gemakkelijk aan een realiter lage kostprijs komen.

Bij de kostprijsbepaling in zijn bedrijf zal echter de invloed, die zulk een handelen heeft, worden geëlimineerd door normalisatie van de desbetreffende kostprijsfactoren. Slechts indien de aldus genormaliseerde kostprijs is beneden de in de overeenkomst gestelde wordt de vergunning tot prijsverlaging gegeven.

Van de beslissing van de A.B.C. staat den betrokene beroep op den Minister van Economische Zaken open.

Gelijk wij hierboven mededeelden, hebben de bakkers, zij het ook dat deze overeenkomst niet inhoudt, ook principiëel niet, wat zij zich hadden voorgesteld, besloten haar in deze vorm aan te gaan. De overeenkomst zal gelden tot 1 Mei 1940.

Aan het bovenstaande moet worden toegevoegd, dat de Minister deze algemeen-verbindend-verklaring beschouwt als een conservatoire maatregel, aangezien hij voornemens is, in overleg met zijn ambtgenoot van Sociale Zaken, een breed samengestelde commissie te benoemen, die het vraagstuk van het bakkerijbedrijf (want dat het een vraagstuk is, staat wel vast) in zijn geheel en voor geheel Nederland onder ogen zal zien.

De bakkersorganisaties en de Nederlandse Bakkerij Stichting zijn van oordeel dat, gegeven althans de huidige wettelijke regeling, een Ondernemersovereenkomst het enige middel is om het bedrijf, althans enigszins, te saneren. Zij hebben immers nu al vanaf 1933 allerlei methoden en projecten bestudeerd en ten dele geprobeerd, waarvan tenslotte deze Ondernemersovereenkomst het resultaat is.

M. J. BROEKHUIJSEN JR.

HERWAARDEERING VAN DEN GOUD-VOORRAAD VAN DE BANK-OF-ENGLAND.

Het wetsontwerp van 1 Februari jl.

Op 1 Februari heeft de Britsche Minister van Financiën bij het Parlement een wetsontwerp ingediend, bekend als de Currency and Bank Notes Bill, waarvan de strekking is een wijziging te brengen in de wijze waarop bepaalde activa op den weekstaat van de Bank of England gewaardeerd worden. Het ontwerp telt slechts vijf artikelen. Art. 1 verhoogt de „fiduciary issue” van £ 260 miljoen tot £ 300 miljoen (de mogelijkheid tot tijdelijke verhooging over te gaan blijft ongewijzigd bestaan). Art. 2 bepaalt, dat voortaan de activa van het Issue Department op den weekstaat opgevoerd zullen worden tegen marktwaarde („at such prices as may be certified by the Bank of England to be the current prices of those assets...., ascertained in such manner as may be agreed between the Treasury and the Bank”), onder zekere reserve voor wat betreft de loopende rente en eventueel agio van de „securities”. De aldus berekende waarde zal worden gecorrigeerd, voor zooveel als noodig zal zijn om de dekking der bankbiljetten in overeenstemming te brengen met het voorgeschreven bedrag van de „fiduciary issue” en de vrije circulatie, door overdracht van wissels, fondsen, geld of goud van het Egalisatiefonds aan de Bank of omgekeerd. Art. 3 bepaalt, dat overdrachten van goud tusschen Egalisatiefonds en Bank zullen geschieden tegen marktwaarde, als omschreven in art. 2; en dat voortaan de winsten van het Issue Department (dat reeds sedert 1928 voor rekening van de Treasury werkt) in het Egalisatiefonds gestort zullen worden. Art. 4 heft de verplichting van de Bank of England tot het uitgeven van bankbiljetten in ruil voor goud op; art. 5 geeft de gebruikelijke slotbepalingen.

Zoals te verwachten was, hebben de monetaire experts van de dagbladen en de financieele pers hun lezers uitvoerig over dit ontwerp ingelicht. Het moet echter gezegd worden, dat zij er niet in geslaagd zijn een duidelijk beeld te geven van bedoeling en draagwijdte van de voorgestelde maatregelen. De meeste schrijvers zijn het eens over de volgende punten:

- de Regeering heeft een wijze beslissing genomen;
- de nieuwe voorstellen, hoewel „revolutionair”, zijn een logische stap op den in 1931 ingeslagen weg;
- de nieuwe maatregelen beteekenen noch inflatie, noch deflatie.

Een goede argumenteering van deze stellingen mist men echter, ook in de langere artikelen, en tot dusver schijnt zich nog niemand een duidelijk inzicht gevormd te hebben van de nieuwe monetaire orde. Alvorens een analyse te geven van de overwegingen die de Regeering vermoedelijk tot het indienen van het ontwerp geleid hebben, is het nuttig een vergelijking te maken tusschen den weekstaat van het Issue Department per 1 Februari, zoals die gepubliceerd is onder de thans geldende bepalingen, en zoals hij zijn zou onder de voorgestelde regeling. Wij geven hier de voornaamste posten, afgerond in miljoenen Ponden.

Passiva	Gepubliceerd	Voor-gesteld	Activa Activa	Gepubliceerd	Voor-gesteld
Notes issued:			Gov. Debt. . .	11	11
In Banking Dep.	54	54	Other Gov. . .		
In circulation	472	472	Sec.	389	289
			Amount of		
			Fiduciary		
			Issue . . .	400	300
			Gold Coin		
			& Bullion	126	226
				526	526

Daar de voorgestelde bepalingen alleen betrekking hebben op het Issue Department, blijven de cijfers van het Banking Department onveranderd. Zoals

men ziet, beperken de wijzigingen zich tot een daling der „Other Government Securities” met £100 miljoen en een stijging van den goudvoorraad met een overeenkomstig bedrag. Daar het bekend is, dat de goudvoorraad tot dusver tegen pl.m. 85 Shilling per ons fijn (Engelsch) te boek stond, kan men berekenen, dat hij tegen den marktprijs van het oogenblik gevalueerd omstreeks £221 miljoen moet vertegenwoordigen; het Egalisatiefonds zal dus een hoeveelheid goud ter waarde van omstreeks £5 miljoen aan de Bank moeten verkoopen, tenzij men er de voorkeur aan geeft den post „Notes in Banking Department” met £5 miljoen te verminderen, waardoor het balans-totaal van het Issue Department eveneens zou dalen. Daar het niet na te gaan is wat de marktwaarde is van de „Other Government Securities”, die thans voor £389 miljoen op de balans staan, is het niet mogelijk te zeggen hoeveel per saldo de boekwinst zal zijn, die aan het Egalisatiefonds moet worden overgedragen. Men neemt echter algemeen aan, dat die winst niet veel zal afwijken van de £95 miljoen die uit de herwaardeering van het goud voortkomt.

De beteekenis der voorgestelde maatregelen.

Welke beteekenis moet men nu aan de indiening van het wetsontwerp toekennen? De Londensche pers heeft tot nu toe voornamelijk aandacht geschonken aan de vraag of de Regeering ermede te kennen heeft willen geven, dat de goudprijs in de toekomst niet belangrijk zal dalen beneden het tegenwoordige niveau, en aan de vraag voor welk doel de „winst” zal worden gebruikt. In de kringen van geld- en kapitaalmarkt heeft men zich overgegeven aan de hoop, dat de Treasury ertoe over zou gaan de vrijkomende „securities”, waarvan wordt aangenomen, dat zij voornamelijk uit Schatkistpromessen bestaan, geleidelijk aan de markt te verkoopen, en met het provenu te gaan opereeren op de markt voor Staatsfondsen. Een dergelijke politiek zou de discontomarkt bijzonder welkom zijn, gegeven de steeds grooter wordende schaarschte aan wissels, terwijl de beurs een steun voor de zwakke „gilt-edged” noteeringen eveneens gaarne zou zien. Inmiddels is het al wel duidelijk geworden, voor zoover de discontomarkt betreft, dat de wensch al te zeer de vader van de gedachte is geweest, terwijl men op de beurs reeds sedert eenigen tijd interventies van officieele zijde meent te kunnen waarnemen, hetgeen erop zou wijzen, dat de Treasury ook zonder de voorgestelde wijzigingen en zonder eerst Schatkistpromessen te verkoopen, in staat is de koersen der Staatsfondsen te steunen.

Ontdoet men de perscommentaren van de franje, die er blijkbaar uit patriotische overwegingen aan toegevoegd zijn, dan wordt het duidelijk, dat er van een nieuwe politiek, laat staan van een nieuwen geldstandaard, geen sprake kan zijn. De gedachte die aan het ontwerp ten grondslag ligt, schijnt eenvoudig deze te zijn, dat het wenschelijk is over te gaan tot herwaardeering van het goud van de Bank of England. Het moment daarvoor was gunstig, daar de overdracht van goud ter waarde van £200 miljoen aan het Egalisatiefonds eenige weken geleden den goudvoorraad teruggebracht had tot het peil van September 1931, zoodat men door herwaardeering op dit oogenblik de herwaardeeringswinst op het „oude” goud vrij kon maken, zonder zich te hoeven bezighouden met de winst die sedert het verlaten van den gouden standaard door het Egalisatiefonds gemaakt is. Anderzijds was men bevreesd, dat vroeg of laat van buiten af stemming tegen het Pond zou worden gemaakt door te wijzen op het feit, dat de goudvoorraad weer gedaald was tot het peil van September 1931, dat destijds te laag gebleken was. Door het cijfer te verhoogen van ca. £126 tot ca. £226 miljoen, meent men deze critiek den wind uit de zeilen te kunnen nemen. De Regeering zag zich nu echter voor de vraag gesteld, op welk niveau de herwaardeering moest plaats vinden, en moest daarbij wel tot de conclusie

komen, dat iedere vaste prijs, die zij aannam, tot eigenaardige moeilijkheden zou leiden. Had zij bijv. 140 shilling per ons gekozen (de marktprijs op 1 Februari was 148/7½), dan zou dat beschouwd zijn als een aanwijzing, dat zij ernstig rekening hield met de mogelijkheid van een daling van den prijs op de open markt tot dat niveau; het laat zich gemakkelijk denken, welk een deprimeerenden invloed dit op de koersen der goudmijnaandeelen zou hebben uitgeoefend, terwijl er ook allicht een ongewenschte stijging van de waarde van het Pond tegenover den Dollar het gevolg van zou zijn geweest. Omgekeerd zou het aannemen van den thans geldenden marktprijs het moeilijk gemaakt hebben om te eeniger tijd in de toekomst een daling tot ver beneden dien van het oogenblik toe te laten: de critiek zou dan onmiddellijk zeggen, dat de dekking van het Engelsche ruilmiddel onvoldoende begon te worden. De eenige mogelijkheid was dus het thans gekozen systeem, waarbij de boekwaarde van week tot week kan fluctueeren met den marktprijs. Wel verre van een aanwijzing, dat de goudprijs zal worden gestabiliseerd, moet men er dus uit lezen, dat de Regeering de handen volkomen vrij wil houden. Toen men het systeem eenmaal voor het goud had aanvaard, was het logisch hetzelfde te doen voor de wissels en effecten. Op te merken valt intusschen, dat de nieuwe werkwijze alleen mogelijk is, doordat men naast de Bank of England, die krachtens de wet verplicht is tot het publiceeren van een weekstaat, nog het Egalisatiefonds heeft, dat slechts tweemaal per jaar eenige spaarzame gegevens behoeft mede te deelen, en waar men naar behoefte uit kan putten of overtollige activa in kan onderbrengen. Het is duidelijk, dat deze situatie veel te abnormaal is om als een nieuwe „standaard” te kunnen worden begroet.

Over de vraag of de voorgestelde maatregelen het spook der deflatie — of wellicht dat der inflatie — zullen oproepen, kunnen wij kort zijn. Van deflatie is uiteraard geen sprake, terwijl het feit, dat de „winst”, behaald door de herwaardeering, in het Egalisatiefonds gestort wordt, erop schijnt te wijzen, dat de Regeering niet van plan is daaraan een bestemming te geven, die tot inflatie zou kunnen leiden. De herwaardeering zelf erkent slechts de reeds lang bestaande depreciatie van het Pond tegenover het goud; evenzoo geeft de verhooging van de „fiduciary issue” te kennen, dat de bankbiljettencirculatie definitief aangeland is op een peil, dat £40 miljoen hooger ligt dan in 1928 noodig werd geacht.

MR. J. STEINBOCK.

DE DUITSCH-NEDERLANDSCHE HANDELSBETREKKINGEN.

Sinds eenigen tijd bewegen de Duitsch-Nederlandsche handelsbetrekkingen zich weder in ongunstigen zin. Dit blijkt zeer duidelijk uit den steeds ongunstiger wordenden stand van de clearing. De exporten van Duitschland naar Nederland (evenals naar de verdere wereld) zijn achteruitgegaan: uit het oude rijksgedebiet was de geheele export in 1937 5906.0 miljoen, in 1938 5257.1 miljoen Mark.

De oorzaak wordt wel gezocht in den onwil der Nederlanders, om de politieke tegenstelling, in Duitschland te koopen.

O.a. heeft de heer Fleschke van de Deutsche Handelskammer für die Niederlande dit in een rede te Dresden, volgens de N. Rott. Ct., morgenblad van 20/1 '39, uitgesproken. Deze heer zou daar ongeveer gezegd hebben: „De moeilijkheden bij den afzet in „Nederland worden in de eerste plaats veroorzaakt „door de politieke tegenstelling. Behalve de psychologische oorzaken der vooringenomenheid tegen den „aankoop van Duitsche goederen. . . .”

Het wil mij voorkomen, dat deze oorzaken elders liggen. In China moge een boycot grooten invloed uit-

oefenen, de Westerling is te zeer homo economicus om ergens anders te koop dan waar hij het voordeligst koopt. En nu is er hier in het Westen bovendien nog van geen boycot sprake, en toch zou vooral een psychologische oorzaak dat handelsverkeer al schaden? Onze koopman, onze industrieel is te zeer, op straffe van ten onder te gaan, genoodzaakt daar te koop en waar hij het goedkoopst koopt. De oorzaak moet elders liggen.

Vlak na den oorlog heeft men bij ons te lande de fout gemaakt aan die psychologische invloeden te gelooven; men heeft gemeend, dat de afkeer der geallieerden tegen Duitschland ons land een groote voor-sprong zou geven; de woorden „eerlijke makelaar” zullen velen nog wel in het geheugen liggen. Wat is ervan terecht gekomen? Niets!

Maar waar ligt de oorzaak dan? Naast toenemend protectionisme daaraan, dat de Mark in feite veel minder waard is, in het internationale verkeer, dan de 74 cts. waarop zij door de deviezencontrôle en de clearing gefixeerd wordt. Wie zou voor zijn genoeg in Duitschland reizen voor Mark van 74 cts.? Dat zou immers veel te duur zijn. Het reizen in Duitschland is alleen economisch mogelijk, wanneer men over Reisemarken of andere goedkope Markten beschikt.

Zoo is het ook wanneer men Deutsche waren zou willen kopen. Wanneer het niet om monopolie-artikelen gaat en men de Deutsche marktprijs betalen moet in Markten van ongeveer 74 cts. dan is de prijs in het algemeen veel te hoog. De export uit Duitschland moet in het algemeen door het toestaan van exportpremies of van betaling in goedkope Markten (Askimarken) vergemakkelijkt worden. Dit laatste is door den clearingkoers niet mogelijk.

Hoe komt dat? De oorzaak is, dat Duitschland gedeeltelijk een zeer wijze monetaire politiek gedreven heeft en de fout van de deflatie in het binnenland door een reflatie zoo goed mogelijk gecorrigeerd heeft. Daardoor is de binnenlandsche conjunctuur uitmuntend geworden, de werkloosheid verdwenen. Maar Duitschland heeft dat feit der reflatie niet erkend. Waarschijnlijk heeft men gevreesd, dat een erkenning van het loslaten van de goudwaarde van de Mark een binnenlandsche paniek zou verwekken bij een bevolking, welke in vroegere jaren te zeer onder inflatie geleden had. Misschien ook heeft men in Duitschland in den beginne die correctie van de goederenwaarde van de Mark niet willen erkennen, daar men door internationale overeenkomsten aan het goud gebonden was.

Hoe het ook zij, men heeft in Duitschland feitelijk de goudwaarde van de Mark losgelaten, de goederenwaarde van de Mark gecorrigeerd, maar naar buiten door deviezencontrôle de schijn van de oude goudwaarde opgehouden. Door dit alles is de Deutsche binnenlandsche conjunctuur verbeterd, maar de handel met het buitenland is zeer bemoeijlikt. Deze handelwijze werkt alsof een exportbelasting geheven wordt en een importpremie betaald wordt. Dat moet dan weder op allerlei gecompliceerde wijzen gecorrigeerd worden.

Dit kwam in 1937, toen de groothandelsprijzen bij ons hooger waren, de waarde van den Gulden dus lager was, minder te voorschijn dan in 1938, toen de prijzen bij ons sterk daalden: toen verwijderde de goederenwaarde van den Gulden (evenals die van Pond, Dollar en Fransche Franc enz.) zich weder steeds verder van de goederenwaarde van de Mark.

Eigenaardig is, dat in Nederland juist de omgekeerde fout gemaakt is. Hier geen correctie van de binnenlandsche waarde van ons geld, alleen naar buiten den schijn verwekt. Dat werkt als importbelasting en exportpremie, zonderdat de binnenlandsche conjunctuur zich herstelt. Met een Mark van 60 cts. in plaats van 74 cts. zou er nog heel wat meer Deutsche export naar Nederland mogelijk zijn, en de clearing gunstiger staan.

Dr. G. C. A. VAN DORP.

GOEDE PROPAGANDA.

Door de gezamenlijke delegaties ter bevordering van de economische samenwerking tusschen de Noord-sche landen werd eenigen tijd geleden over de betekenis van deze landen in de wereldhuishouding een publicatie in het licht gegeven, die thans in de Duit-sche vertaling voor ons ligt¹⁾.

Het is moeilijk, dit werk bij een bepaalde categorie in te deelen. Wetenschappelijke pretenties heeft het niet, ofschoon de behandelde problemen zuiver gesteld en soms diepgaand behandeld worden; het geeft een vlotte behandeling, ook van doorgaans als zeer droog bekend staande materie en is dus in de beste zin populair; het geeft een vrij volledige uiteenzetting in het beperkte bestek van slechts 215 bladzijden tekst, aangevuld met ongeveer 45 bladzijden tabellen buiten den tekst. Ziedaar een korte karakteristiek van den vorm dezer publicatie.

De kennelijke bedoeling is propaganda, en als zodanig dient het werk dan ook te worden opgevat. De bijzondere aandacht verdient het, omdat het zeer goede propaganda is.

* *

Het is niet eenvoudig van dit complex van landen — die weliswaar vele punten van onderlinge overeenstemming, maar daarnaast ook vele verschillen vertoonen — een werkelijk samenvattend overzicht te geven, waarin de afzonderlijke landen als het ware tot één geheel vervlochten zijn. Niettemin is het onderhavige werk hierin volkomen geslaagd; zoo zelfs, dat men af en toe den indruk krijgt, met één groot land met bijna 17 millioen inwoners te doen te hebben, dat 's werelds grootste producent van hout en houtproducten, de grootste exporteur van bacon en van Europa de grootste „visscherman” is. Daarnevens is dit landencomplex een begeerenswaardige handelspartner, die in 1936 5.2 pCt. van den totalen wereldinvoer opnam, en de vierde plaats onder de Europeesche afzetmarkten inneemt. (Het aandeel van Nederland in de invoeren dezer landen bedraagt 3.9 pCt.).

In de wereldscheepvaart spelen deze landen gezamenlijk een belangrijke rol. Zij bekleeden daarin de derde plaats — achter Groot-Brittannië en de Vereenigde Staten — met 11.1 pCt. van de totale tonnage der wereldvloot.

* *

Van de belangrijkste takken van nijverheid wordt een duidelijk overzicht gegeven, voorafgegaan door een beknopte beschrijving van structuur en aard der landen afzonderlijk, waarbij zeer objectief zoowel de gunstige, alsook de (weinig) ongunstige factoren belicht worden.

Aan het slot volgt o.m. een hoofdstuk over de betalingsbalansen der Noordsche landen, welke duidelijke taal spreken omtrent de uiteenloopende economische situatie, waarin deze landen verkeerden en de moeilijkheden waarmede sommige hunner te kampen hebben.

Zeer globaal worden de handelspolitiek en de onderlinge economische samenwerking tenslotte nog behandeld.

Dit zeer overzichtelijke en bruikbare werk doet de wensch opkomen, over meer landen een dergelijke „propaganda”-publicatie te bezitten. Ook Nederland zou zichzelf en anderen daarmee een grooten dienst kunnen bewijzen!

W. GLASTA.

¹⁾ „Die Nordischen Länder in der Weltwirtschaft”. Dänemark-Finnland-Island-Norwegen-Schweden. (Binar Munksgaard. Kopenhagen 1938).

AANTEEKENINGEN.

Suikerconsumptie in Polen.

Aan C. Czarnikow's marktbericht zijn de volgende interessante gegevens ontleend met betrekking tot het suikerverbruik in Polen.

De toewijzing voor de binnenlandsche consumptie uit den oogst 1939/40 werd door ordonnantie vastgesteld op 430.000 tons tegen een vaststelling van 400.000 tons voor de loopende campagne. De krachtige uitbreiding der consumptie in Polen gedurende de laatste jaren is een der merkwaardige factoren in de ontwikkeling van den suikerhandel op het Europeesche continent.

Van een cijfer van bijna 370.000 tons gedurende October 1928 tot September 1929, daalde het verbruik in de jaren der werelddepressie tot 284.000 tons gedurende 1932/33. Alhoewel toen een kleine verbetering inzette, duurde het tot 1935/36, dat het binnenlandsche verbruik zich begon te herstellen. Zulks werd aangemoedigd door een reductie — tegen einde 1935 — van den detailprijs van suiker van Zl. 1.25 tot Zl. 1.— per kilo. Sindsdien is de consumptie met sprongen vooruitgegaan en het totale verbruik gedurende de laatste campagne van bijna 413.000 tons witsuiker vertegenwoordigt een toename sinds 1934/35 van 111.000 tons of ruim 30 per cent.

Een verdere uitbreiding van de consumptie wordt ook thans nog waargenomen en met het oog op het tegenvallen van den laatsten oogst zijn producenten minder dan ooit geïnteresseerd in den export.

* *

Deze cijfers spreken voor zichzelf en men mag hopen, dat die in breede kringen — vooral in Regeeringskringen — bekendheid zullen vinden. In Nederland is de prijs van witsuiker in entrepot op het oogenblik 6 cent per kg, terwijl de detailprijs voor diezelfde suiker 46 cent per kg bedraagt! Welk een kans om door verlaging van accijns enz. het artikel in het bereik van iedereen te plaatsen en aan het verbruik een groote vlucht te geven! A. V.

De Nederlandsche kapitaalmarkt in 1938.

De hierbij afgedrukte jaarstatistiek der in Nederland geplaatste emissies gedurende 1938 geeft — hoe wel het totaalbedrag in vergelijking met 1937 tot op circa 60 pCt. van het cijfer van dat jaar is teruggegaan — toch voor wat het nieuw aangetrokken kapitaal betreft een iets gunstiger beeld dan in het voorafgaande jaar.

De daling van het totaalcijfer is geheel toe te schrijven aan het veel geringere bedrag, dat aan conversies op de markt kwam, zij het dan dat 1.306 miljoen Gulden nog altijd een respectabel cijfer is. In de laatste twee jaar is op de Nederlandsche kapitaal-

markt blijkens deze opstelling voor een totaal-bedrag van 3.5 milliard Gulden geconverteerd.

Aan „nieuw” geld werd in 1938 opgenomen 150 miljoen Gulden, gespecificeerd als volgt:

Statistiek van in 1938 opgenomen nieuw-kapitaal a).

	Jaar-totaal	Aan-deelen	Obl. en andere vaste rentedr. fondsen
	f	f	f
Staatsleeningen 1)	507.045	—	507.045
Prov. en Gem. Leeningen 2)	76.028.945	—	76.028.945
Polders, Watersch. e.a. Publ. recht. Lich. 3)	1.800.245	—	1.800.245
Bank- en Credietinstellingen 4)	6.716.910	1.600.000	5.116.910
Industriele Ondernemingen 5)	14.319.500	6.945.750	7.373.750
Electr., Gas-, Tel., Telegr. en Waterl. Mijnen	17.652.750	5.598.750	12.054.000
Handelsondernemingen	1.107.000	1.107.000	—
Mijnbouwondernemingen	1.500.000	1.500.000	—
Scheepvaart-Mijnen 6)	3.280.000	1.500.000	1.780.000
Diverse Cultuurondern.	550.500	550.500	—
Diversen 7)	22.716.382	8.872.500	13.843.882
Spoorweg-Mijnen 8)	—	—	—
Tramweg-Mijnen 9)	1.065.000	1.065.000	—
Kerkelijke Leeningen 10)	3.168.823	—	3.168.823
	150.413.100	28.739.500	121.673.600

Totalen in 1937 125.318.089 50.922.777 74.395.312

a) De op inschrijvingsvoorwaarden geplaatste bedragen zijn hierbij niet inbegrepen.

1) In 1938 had geen openbare inschrijving van schatkistpapier plaats. Er werd in den loop van het jaar voor 134.4 mill. aan schatkistbiljetten en -promessen afgelost.

Exclusief conversie f 1.061.236.000 (nom.).

2)	198.053.748	„
3)	2.264.000	„
4)	17.731.000	„
5)	4.815.000	„
6)	230.000	„
7)	5.403.618	„
8)	6.000.000	„
9)	500.000	„
10)	10.263.650	„

f 1.306.497.016

Uit deze cijfers blijkt in vergelijking met 1937 een verschuiving naar de obligatieleeningen. Voorts valt op, dat de toename van de geldvraag voornamelijk uit het buitenland is gekomen; Nederland en de overzeesche gewesten hebben nauwelijks meer geld opgenomen dan in het voorafgaande jaar; de bovengenoemde verschuiving naar obligaties doet zich ook in Nederland gevoelen. De emissies voor het eigen land en ten behoeve van onze koloniën laten zich als volgt specificeren:

Emissies in miljoenen Guldens.

	Totaal (Nieuw kap. + Convers.)	Nieuw kapitaal	Conversies	Nederl. en Koloniën		Buitenland		Aandeelen		Obligatiën	
				Totaal	In % van tot. nieuw kapitaal	Totaal	In % van tot. nieuw kapitaal	Totaal	In % van tot. nieuw kapitaal	Totaal	In % van tot. nieuw kapitaal
1925	516	297	219	175	59	122	41	64	22	233	78
1926	899	470	429	196	42	274	58	73	16	397	84
1927	540	494	46	158	32	336	68	93	19	401	81
1928	715	667	48	364	55	303	45	338	51	329	49
1929	544	460	84	327	71	133	29	287	62	173	38
1930	662	598	64	349	58	249	42	29	5	569	95
1931	807	336	474	292	38	41	12	11	3	322	97
1932	719	439	280	415	95	24	5	0.7	0.2	438.5	99.8
1933	584	362	222	353	98	9	2	2	0.6	360	99.4
1934	2.243	363	1.880	363	100	—	—	17	4.7	345	95.3
1935	241	65	176	65	100	—	—	3	4.6	62	95.4
1936	331	250	81	250	99.9	0.3	0.1	3	1.2	247	98.8
1937	2.376	125	2.251	116	92.8	9	7.2	51	40.8	74	59.2
1938	1.457	150	1.306	118	78.2	32	21.8	29	19.1	121	80.9

Nederland:	f	f	f
Staatsleeningen ¹⁾	—	—	—
Prov. en Gem. Leening- gen ²⁾	69.002.695	—	69.002.695
Polders, Watersch. e.a. Publ. recht. Lichamen ³⁾	902.745	—	902.745
Bank- en Credietinstell. ⁴⁾	6.716.910	1.600.000	5.116.910
Industr. Ondernemingen ⁵⁾	12.845.750	6.945.750	5.900.000
Electr., Gas-, Tel., Tele- gr. en Waterl. Mijen. .	5.598.750	5.598.750	—
Handelsondernemingen .	1.107.000	1.107.000	—
Scheepvaart-Mijen ⁶⁾	3.280.000	1.500.000	1.780.000
Diverse Cultuurondern. .	550.500	550.500	—
Diversen ⁷⁾	11.885.000	8.872.500	3.012.500
Tramweg-Mijen ⁸⁾	1.065.000	1.065.000	—
Kerkelijke Leeningen ⁹⁾ . .	3.168.823	—	3.168.823
	116.123.173	27.239.500	38.883.673

Totalen in 1937 .. 112.344.524 48.851.552 63.492.972

¹⁾ Exclusief conversie f 1.049.000.000 (nom.).

²⁾ " " " 189.418.000 "

³⁾ " " " 2.264.000 "

⁴⁾ " " " 17.731.000 "

⁵⁾ " " " 4.815.000 "

⁶⁾ " " " 230.000 "

⁷⁾ " " " 3.985.000 "

⁸⁾ " " " 500.000 "

⁹⁾ " " " 10.263.650 "

f 1.278.206.650

Nederlandsch-Indië:

Mijnbouwondernemingen . 1.500.000 1.500.000 —

Totalen 1937 .. 3.483.865 2.071.225 1.412.640

Totaal-Generaal 1938 .. 117.623.173 28.739.500 38.883.673

1937 115.828.389 50.922.777 64.905.512

Uit bovenstaand afgedrukte cijfergroeperingen blijkt derhalve, dat de toeneming van het totaal opgenomen nieuw kapitaal haar oorzaak moet vinden in buitenlandse emissies op de Nederlandsche kapitaalmarkt. Uit het hier volgend cijfermateriaal blijkt, dat deze verhoogde kapitaalvraag in hoofdzaak afkomstig is uit België, Denemarken en de Vereenigde Staten. In deze statistiek komt niet tot uiting de vraag uit het buitenland tengevolge van het hier te lande introducereen van buitenlandse fondsen, hetzij door rechtstreeksche noteering op de Amsterdamsche beurs, hetzij door opname in gedurende 1938 uitgegeven depot-fractiebewijzen (tenzij in N.V.-vorm); dat dit nog een respectabel bedrag vormt is wel zeker.

De cijfers van buitenlandse emissies in Nederland bedroegen:

België:

Industr. Ondernemingen . 1.473.750 — 1.473.750

Diversen ¹⁾ 10.831.382 — 10.831.382

12.305.132 — 12.305.132

Totalen 1937 .. — — —

¹⁾ Excl. conv. f 1.418.618 (nom.).

Frankrijk:

Spoorweg-Mijen ¹⁾ — — —

Totalen 1937 .. — — —

¹⁾ Excl. conv. f 6.000.000 (nom.).

MAANDCIJFERS.

Indexcijfers van Nederlandsche aandelen. ¹⁾

Indexcijfers van 12 aandeelengroepen der Amsterdamsche effectenbeurs. Basis 2 Januari 1929 = 100.
De Bank voor Handel en Scheepvaart te Rotterdam zendt ons onderstaand overzicht:

	Banken	Kunst- zijde	Industrie	Electri- citeit	Handels- ondern.	Mijnbouw	Olle	Rubber	Scheep- vaart	Suiker	Tabak	Thee	Totale beurs- waarde
Gem. '29	101.9	73.1	119.-	114.4	95.6	88.6	99.1	100.2	95.-	99.9	87.3	92.7	103.2
" '30	94.2	34.1	90.1	100.4	71.6	63.9	93.1	52.1	71.-	76.2	65.5	74.5	84.3
" '31	73.6	22.7	60.7	83.-	52.2	45.9	52.3	48.2	47.1	46.3	45.5	46.3	55.1
" '32	48.3	13.6	45.6	70.7	38.4	33.4	34.1	17.6	29.3	27.-	25.8	30.8	37.-
" '33	51.5	10.7	48.7	80.7	41.-	40.-	41.-	26.7	28.2	27.4	25.4	39.5	40.5
" '34	47.1	16.7	48.1	77.-	37.7	47.3	39.-	40.6	22.2	23.2	26.2	50.2	39.4
" '35	50.-	14.1	52.1	69.9	39.7	49.4	43.8	43.2	23.7	24.4	29.3	47.1	42.-
" '36	56.8	13.9	57.6	78.2	50.2	58.2	73.1	58.7	34.8	37.1	44.8	51.5	55.2
" '37	73.3	26.2	77.8	108.5	78.-	77.-	99.-	101.1	73.6	60.4	59.-	76.4	77.7
" '38	67.-	17.7	75.3	123.7	70.7	72.-	82.7	71.5	65.4	53.9	51.8	67.4	69.-
Jan. '37	72.2	20.5	77.5	95.-	71.4	77.2	102.2	103.9	61.5	60.9	60.2	70.5	77.2
Febr. "	77.1	26.4	79.5	105.4	78.5	80.3	107.6	110.8	64.3	62.2	64.9	80.5	81.3
Mrt. "	76.5	31.-	79.8	103.5	81.4	87.4	106.1	129.3	73.-	65.9	65.5	86.3	82.7
April "	75.-	30.1	77.8	101.4	78.4	81.7	102.4	117.5	77.6	62.4	61.8	83.8	80.-
Mei "	72.6	28.4	76.9	101.6	77.6	76.8	102.1	110.1	74.4	61.3	60.-	76.8	78.6
Juni "	72.8	27.6	77.-	106.3	79.8	78.-	103.8	104.8	73.5	63.5	59.2	74.4	79.1
Juli "	74.4	28.9	78.8	115.1	83.3	80.5	102.3	106.3	78.8	64.5	60.9	78.4	80.2
Aug. "	77.4	30.9	82.9	120.7	87.4	82.9	105.-	110.5	87.9	67.7	63.5	82.4	83.8
Sept. "	74.5	28.3	80.4	118.4	82.4	78.4	98.-	99.3	82.4	61.3	57.9	79.6	79.2
Oct. "	69.-	22.5	74.5	109.6	72.7	66.7	88.5	76.4	71.7	52.7	51.-	69.8	71.1
Nov. "	68.9	20.2	74.3	109.1	71.3	66.1	83.5	70.7	67.9	49.8	51.-	67.1	69.-
Dec. "	69.1	19.6	74.-	114.5	71.1	66.9	87.3	73.2	67.6	51.9	52.2	66.6	70.3
Jan. '38	71.1	19.2	77.1	118.7	72.5	70.1	90.8	76.-	70.7	54.5	55.1	69.8	73.-
Feb. "	71.-	18.1	78.6	119.1	71.8	71.9	88.-	72.1	68.1	52.-	56.1	68.2	72.2
Mrt. "	69.8	18.-	76.7	118.7	69.7	72.5	82.8	68.2	65.6	50.5	54.6	66.8	69.7
April "	68.1	16.5	75.4	120.6	68.2	68.9	80.7	63.9	63.6	48.8	51.7	64.4	67.7
Mei "	67.4	16.4	75.8	122.2	69.3	69.5	79.3	64.3	64.1	49.1	50.9	63.7	67.4
Juni "	64.-	16.2	75.1	124.2	68.9	71.8	79.9	64.1	62.5	51.7	49.6	64.1	66.8
Juli "	67.8	19.4	76.2	130.7	72.2	75.4	85.4	77.5	66.4	56.3	52.8	68.3	70.6
Aug. "	67.5	19.1	75.7	126.9	72.4	74.9	84.7	76.8	64.5	57.-	52.2	69.2	70.2
Sept. "	64.1	17.5	70.5	121.4	68.3	70.-	80.5	71.9	61.6	54.4	49.-	66.2	66.3
Oct. "	65.7	18.-	74.5	127.4	72.3	73.4	82.8	77.-	67.-	56.5	52.4	70.5	69.2
Nov. "	64.8	17.8	75.1	128.-	72.4	73.1	81.5	75.6	66.7	57.7	50.7	69.8	68.8
Dec. "	63.5	16.8	73.6	127.7	71.1	72.8	78.1	72.6	65.1	58.1	47.3	68.3	67.-
Jan. '39	61.3	16.1	70.3	124.8	68.-	71.6	77.3	67.9	63.4	53.9	44.8	66.4	64.8

Indexcijfer der totale beurswaarde 2 Januari 1939 f 3.794.681.000 = 106.

4 Jan. 100.1 | 18 Jan. 95.5

11 " 97.6 | 25 " 90.2

¹⁾ Men zie voor de toelichting op dit overzicht het nummer van E.-S.B. van 12 Febr. 1936, blz. 120.

Nadruk verboden.

Denemarken:			
Staatsleeningen ¹⁾	507.045	—	507.045
Prov. en Gem. Leeningen	7.026.250	—	7.026.250
	7.533.295	—	7.533.295
<i>Totalen 1937</i>	<i>9.489.700</i>	—	<i>9.489.700</i>
¹⁾ Excl. conv. f 12.236.000 (nom.).			
Noorwegen:			
Prov. en Gem. Leeningen ¹⁾	—	—	—
Polders, Watersch. c.a.			
Publ. recht. Lichamen	897.500	—	897.500
<i>Totalen 1937</i>	—	—	—
¹⁾ Excl. conv. f 8.635.748 (nom.).			
Verenigde Staten:			
Electr., Gas-, Tel., Telegr.- en Waterl. Mijen	12.054.000	—	12.054.000
<i>Totalen 1937</i>	—	—	—
Totaal-generaal 1938	32.789.927	—	32.789.927
„ „ 1937	9.489.700	—	9.489.700

Tegenstanders van vervoerscoördinatie aan het woord.

Rectificatie. De redactie van dit weekblad deed mij kennis nemen van een schrijven van de Algemeene Nederlandsche Verkeersfederatie, waarin er op werd gewezen, dat mijn verslag over de door deze organisatie in samenwerking met andere organisaties belegde vergadering op 27 Januari jl. in Den Haag, door de (bovenstaande) titel den indruk vestigde als zouden de organisatoren van deze vergadering tegen vervoerscoördinatie in het algemeen zijn. Dit is niet het geval, de vergadering werd belegd om de bezwaren tegen het wetsontwerp 510 in een helder licht te plaatsen. Het streven naar een korte titel voor het verslag, heeft deze kans op misverstand in de hand gewerkt.

Voorts worde er op gewezen, dat genoemde vergadering betrekking had op het wetsontwerp 510 inzake coördinatie van het goederenvervoer. Uit bovengenoemd schrijven bleek, dat bij sommige lezers naar aanleiding van den aanhef van het artikel misverstand is gerezen, in zoverre, dat de meening heeft postgevat, als zou ook de coördinatie van het personenvervoer met motorrijtuigen op de bedoelde bijeenkomst een punt van bespreking hebben uitgemaakt. A. P.

BOEKBESPREKING.

Report on systems of agricultural credit and insurance, submitted by M. Louis Tardy, Honorary Director of the Caisse Nationale de credit agricole, Paris. League of Nations, 1938.

Deze Volkenbondspublicatie heeft haar ontstaan te danken aan een opdracht van het financieele comité van den Volkenbond. Vooral door de landbouwstaten van Midden- en Oost-Europa was aandrang uitgeoefend tot een Volkenbondsstudie op het terrein van crediet en verzekering in den landbouw. Op grond van deze studie hoopte men eenige algemeene beginselen te kunnen opstellen, die gelden voor het landbouwcrediet en -verzekeringswezen, waarmee in de nationale wetgevingen rekening zou moeten worden gehouden.

De Fransche deskundige Louis Tardy, werd bereid gevonden de leiding van dit onderzoek op zich te nemen. Voor dit doel werd tevens een studiereis door 15 Europeesche landen gemaakt.

Het rapport bestaat uit twee deelen. De eerste 48 bladzijden bevatten de algemeene beginselen en conclusies. De rest van de 116 pagina's bestaat uit beknopte beschrijvingen van de credietorganisaties voor den landbouw in 40 landen.

In het algemeene deel wordt eerst aangetoond, dat crediet voor den landbouw noodig is ter verbetering en opvoering van de productie, voor de verkrijging van eigendom van de kleine boeren — bodemhervormingen in Oost-Europa — en ter bevordering van de coöperatieve verwerking en afzet der producten.

Aparte organisatie van het landbouwcrediet wordt gerechtvaardigd geacht door de speciale eischen, die aan het landbouwcrediet worden gesteld, vooral wat betreft termijn, zekerheid en geringe omvang van het crediet.

Of men zich moet beperken tot landbouwcrediet in de enge zin of het terrein veilig kan uitbreiden tot landelijk crediet, of het wenschelijk is in dezelfde organisatie alleen op korten termijn of tegelijkertijd op langen termijn uit te leenen, wordt besproken aan de hand van voorbeelden uit verschillende landen.

Ook de belangrijke vraagstukken, hoe de crediet-

AANVOER VAN GRANEN. (In tons van 1000 kg.)

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	29 Jan./4 Feb. 1939	Sedert 1 Jan. 1939	Overeenk. tijdvak 1938	29 Jan./4 Feb. 1939	Sedert 1 Jan. 1939	Overeenk. tijdvak 1938	1939	1938
Tarwe	10.978	57.278	102.389	841	2.216	572	59.494	102.961
Rogge	3.910	12.597	17.381	—	—	—	12.597	17.381
Boekweit	300	1.830	1.000	—	—	—	1.830	1.000
Mais	9.136	66.880	168.323	3.440	18.032	13.282	84.912	181.605
Gerst	3.326	20.820	24.176	1.047	1.047	1.490	21.867	25.666
Haver	1.483	12.210	26.259	—	1.110	1.036	13.320	27.295
Lijnzaad	—	4.975	11.628	16.117	48.888	18.113	53.863	29.741
Lijnkoek	2.675	8.872	5.727	—	150	—	9.022	5.727
Tarwemeel	962	3.806	5.263	103	370	1.955	4.176	7.218
Andere meelsoorten	510	2.389	3.765	170	360	493	2.749	4.258

Noot bij groothandelsprijzen. (Zie blz. 120/121)

¹⁾ Tarwe: Tot Jan. 1931 Hard Winter No. 2; van Jan. 1931 tot 26 Sept. 1932 79 kg La Plata; van 26 Sept. 1932 tot 5 Febr. 1934 Manitoba No. 2; van 5 Febr. 1934 tot 6 Juli 1936 80 kg La Plata; van 6 Juli 1936 tot 30 Nov. 1936 Manitoba; van 30 Nov. 1936—2 Aug. 1937 Bahía Blanca; van 2 Aug.—16 Aug. 1937 La Plata; van 16—23 Aug. 1937 Bahía Blanca; van 23 Aug. 1937—19 Juni 1938 La Plata; van 19 Juni—15 Aug. 1938 Bahía Blanca; van 15 Aug.—5 Sept. 1938. Hardwinter No. 2. Van 5—12 Sept. 1938 Hardwinter No. 1. Tot 28 Nov. 1938 80 kg Zuid-Russische.

Rogge: Tot Jan. 1928 Western; vanaf Jan. 1928 tot 16 Dec. 1929 American No. 2; van 16 Dec. 1929 tot 26 Mei 1930 74/5 kg Hongaarsche; vanaf 26 Mei 1930 tot 23 Mei 1932 74 kg Zuid-Russische; van 23 Mei 1932 tot 2 Oct.

1933 No. 2 Canada; van 2 Oct. 1933—25 Oct. 1937 La Plata.

Gerst: Tot Jan. 1928 Malting; van Jan. 1928 tot 9 Febr. 1931 American No. 2; van 9 Febr. 1931 tot 23 Mei 1932 64/5 kg Zuid-Russische; van 23 Mei—19 Sept. 1932 No. 3; van 19 Sept. 1932 tot 24 Juli 1933 62/63 kg Zuid-Russische; van 24 Juli 1933—7 Oct. 1935 64/65 kg La Plata; van 7 Oct. 1935—18 Mei 1936 62/63 kg Zuid-Russische; van 18 Mei 1936—23 Aug. 1937 64/65 kg La Plata; van 23 Aug. 1937—1 Jan. 1938 64/65 kg Russische; van 1 Jan. 1938—31 Jan. 1938 65/6 kg Russische.

Mais: Tot Jan. 1937 2000 kg La Plata.

Lijnzaad: Vanaf 1 Jan. 1938 per 1000 kg tevoren per 1960 kg. De vroegere prijzen werden herleid op basis van 1000 kg.

instituten aan voldoende kapitaal moeten komen, de zekerheid, die de credietnemer kan bieden, de hulp, die verzekering kan geven en de middelen, die aangewend zijn om de te hooge schuldenlast te verminderen worden beknopt behandeld.

De conclusies en aanbevelingen van het algemeene gedeelte zijn zeer algemeen gehouden en zullen wel weinig bestrijding ontmoeten.

De verdienste van het rapport is, dat het een duidelijk overzicht geeft van de belangrijkste trekken van het landbouwcrediet en een beknopte beschrijving van de credietverleening in de verschillende landen.

Heel diep graaft deze studie evenwel niet uit algemeen economisch en financieel gezichtspunt Het algemeene deel brengt dan ook weinig nieuws. Daarvoor is de beschrijving te algemeen en beknopt gehouden. De verzekering is in het bijzonder wel heel sober behandeld.

Ondertusschen wordt een vervolg op dit rapport in uitzicht gesteld, dat zich zal bezighouden met het landbouwcrediet, gezien in het kader van de algemeen economische vraagstukken van den landbouw.

Als ideaal voor een goede credietverleening in den landbouw blijkt de schrijver een systeem voor oogen te staan, waaraan de boerenleenbanken in ons land in vele opzichten voldoen. J. H.

MAANDCIJFERS.

HYPOTHEEKRENTTE IN NEDERLAND.

Table with columns for months (1933-1938, Jan 1937, Jan 1938, Jan 1939) and cities (Amsterdam, Arnhem, Den Haag, Middelburg, Rotterdam, Zwolle). Rows show interest rates for various categories.

1) Bijzonder geval, geen maatstaf. 2) Door bijzondere omstandigheden. 3) Enkele hypothekeken a 4 0/0. 4) Voor hypothekeken op gebouwen 4 0/0; voor hypothekeken op landerijen 3 1/2 0/0. 5) Voor hypothekeken op gebouwen deels 4 0/0, deels 3 1/2 0/0; voor hypothekeken op landerijen 3 1/2 0/0.

Nadruk verboden.

ONTVANGEN BOEKEN.

Capital investment in Africa door S. Herbert Frankel, Professor of Economics and Economic History at the University of the Witwatersrand, Johannesburg. (Londen, Oxford University Press. Prijs 10/6).

Tabel der laagste en hoogste koersen 1938. Uitgave van de Continentale Handelsbank N.V., Amsterdam.

Huiden, looistoffen, leder- en schoennijverheid door W. A. A. Brekelmans. (Doetinchem 1938; N.V. Uitgevers-Maatschappij „C. Misset“).

Laagste en hoogste koersen 1929-1938. Uitgave van Arnold Gilissen's Bank N.V.

International Trade Statistics 1937. (Genève 1938; Société des Nations).

STATISTIEKEN.

Laatstbekende noteringen te Amsterdam en Rotterdam op 6 Febr. 1939 voor telegrafische uitbetaling op:

Table with columns: Location, Currency, Gulden per, Pari, Koers, Bank-disconto. Lists various international exchange rates for Europe, America, Asia, and Africa.

1) Off. 0.36 vrije markt 0.09. 2) Milreis Goud. 3) Goudpeso. 4) Munteenheid = Rail (= een Kran.) 5) Nom. 6) Not. te A'dam. Ov. not. part. opp.

BANKDISCONTO'S.

Table with columns for location (e.g., Ned., Athene, Londen), discount rate, and date (e.g., 3 Dec '36, 11 Aug '37).

OPEN MARKT.

Table with columns for year (1939, 1938, 1937, 1914) and specific dates (4 Febr., 30 Jan., etc.) for various locations like Amsterdam, Londen, Berlijn.

1) Koers van 3 Febr. en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag.

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Table with columns for Data, New York, Londen, Berlijn, Parijs, Brussel, Batavia.

Table with columns for Data, Zwitserland, Praag, Boekarest, Milaan, Madrid.

Table with columns for Data, Stockholm, Kopenhagen, Oslo, Helsinki, Buenos Aires, Montreal.

* Noteering te Amsterdam. ** Not. te Rotterdam. 1) Part. opgave. In 't 1ste of 2de No. van iedere maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Table with columns for Data, Londen, Parijs, Berlijn, Amsterdam.

KOERSEN TE LONDEN

Table with columns for Plaatsen en Landen, Noteerings-eenheden, and dates (21 Jan., 28 Jan., 30 Jan., 4 Feb., 4 Feb. 1939).

1) Offic. not. 15 laten, gem. not., welke Imp. hebben te betalen 10 Dec. 1936 16.12; 15 Nov. 17.13. 2) 90 dg. Vanaf 13 Dec. 1937 laatste "export" noteering.

ZILVERPRIJS GOUDPRIJS

Table with columns for date (31 Jan. 1939, 1 Febr. 1939, etc.) and price for Silver and Gold in various locations.

1) in pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$c. p. oz. fine. 3) In guildens per Kg. 1000/1000. 4) in sh. p. oz. fine.

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Table with columns for Vorderingen, Verplichtingen, and Saldo van 's Rijks Schatkist.

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD

Table with columns for Vorderingen and Verplichtingen for the Netherlands-Indische Vlottende Schuld.

SURINAAMSCH BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens

Table with columns for Data, Metaal, Circulatie, Andere opschb. schulden, Discont., Div. rekening.

GROOTHANDELSPRIJEN VAN BELANGRIJKE VOEDINGS- EN GENOT...

Table with columns for various commodities: GERST, MAIS, ROGGE, TARWE, BURMA RIJST, BOTER, KAAS, EIEREN. Includes sub-headers for Rotterdam, Amerik. Mixed, etc. and a vertical label 'VOEDINGS- EN GENOTMIDDELEN'.

Table with columns for KATOEN, AUSTRALISCHE WOL, JAPAN, RUBBER. Includes sub-headers for Middling Upland, Super Fine C.P., etc.

Table with columns for KOPER, LOOD, TIN, IJZER, GIETERIJ-IJZER, ZINK, ZILVER. Includes sub-headers for Standard, Loc, etc.

